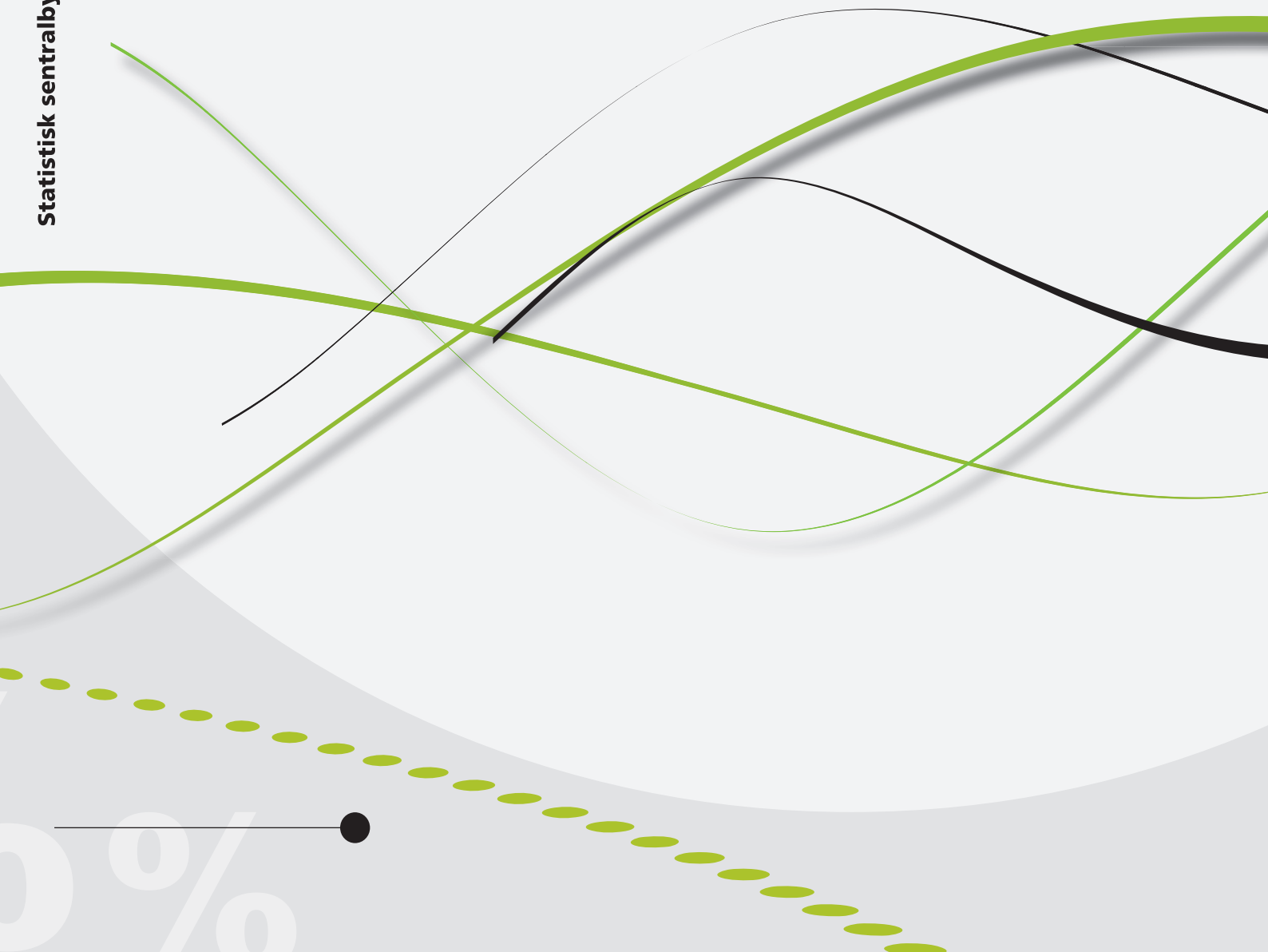

Arne Støttrup Andersen

Fra stønad til arbeid?

Innvandrere med langvarig sykefravær,
sosialhjelp eller arbeidsavklaringspenger

Arne Støttrup Andersen

Fra stønad til arbeid?

Innvandrere med langvarig sykefravær,
sosialhjelp eller arbeidsavklaringspenger

Rettet 22. oktober 2018

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 21. august 2018
Tabellene 1.2, 1.3 og 1.9 er rettet.

ISBN 978-82-537-9788-5 (trykt)
ISBN 978-82-537-9789-2 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten, som er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet, gir mer detaljert kunnskap rundt statistikken knyttet til innvandrere fra ulike landgrupper og innvandrere etter innvandringsgrunn. Denne rapporten er en ytterligere statistisk analyse av innvandrere som inngår i statistikken: *Velferdsytelser – arbeid og stønadsmottak* som ble publisert 20.01.18: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/velferd/aar> Statistikken måler varigheten av ulike stønader og arbeidsmarkedsdeltakelsen til ytelsesmottakere og bruker data fra Forløpsdatabasen Trygd (FD-Trygd). Forut for publiseringen av *Velferdsytelser – arbeid og stønadsmottak* ble det publisert et notat: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/indikatorutvikling-fd-trygd> hvis hovedformål var å komme med forslag til noen forløpsindikatorer som kan utvikles fra FD-Trygd, og som kan publiseres løpende hvert 3. eller 5. år.

Statistisk sentralbyrå, 13. juli 2018

Jan Henrik Wang

Sammendrag

Langvarig sykefravær blant innvandrere var bare litt høyere enn i den øvrige befolkning i perioden 2004-2008. Høyest var fraværet blant innvandrere fra en del land på Balkan, mens innvandrere fra Afrika hadde lavest fravær. Tre faktorer som spiller inn her: dels status som flyktning fra krig, alder på innvandrerne og arbeidstilknytning. Bare vel halvparten av innvandrerne var i arbeid fem år etter fraværet, vel 10 prosentpoeng lavere enn i den øvrige befolkning. Alle med langvarig fravær stiller svakere på arbeidsmarkedet enn dem uten. Langvarig fravær reduserer arbeidstilknytningen mest blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU, og minst blant innvandrere fra Afrika. Dette siste kan skyldes at innvandrere fra Afrika sammen med innvandrere fra Asia generelt har svakest arbeidstilknytning. Det gjelder også for langtidssyke innvandrere fra Asia og Afrika med høyest utdanning. Den svake tilknytningen viser seg også ved at andelen på arbeidsavklaringspenger (AAP) her er høy. Langtidssyke, både innvandrere og andre, har større fordel av gode arbeidsmarkedskonjunkturer enn dem som ikke har langtids fravær. Blant de langtidssyke klarer kvinner seg bedre enn menn på arbeidsmarkedet.

Tre ganger større andel mottok sosialhjelp blant innvandrere enn i den øvrige befolkning i 2009. Andelen varierte imidlertid sterkt mellom innvandreregioner. Innvandrere fra Afrika skilte seg ut, mer enn en av fire var mottaker. I enkelte land var fire av ti mottaker i 2009. Blant den øvrige befolkningen er sosialhjelp mest vanlig blant de yngste og avtar sterkt med alder. Blant innvandrerne derimot varierer andelen mottakere lite med alder. Mottak av sosialhjelp varierer derimot med innvandringsgrunn. Andelen mottakere er klart størst blant flyktninger. Vi finner også klar variasjon i mottak etter utdanning. Men likevel var nesten en av syv innvandrere fra Afrika med høyest utdanning mottaker av sosialhjelp. En større del av sosialhjelpsmottakerne blant innvandrerne enn av mottakerne i den øvrige befolkning var i arbeid fem år etter mottaket, altså i 2013. Det kan ha sammenheng med at det blant innvandrere, uavhengig av alder, er en betydelig del med kort botid som altså har vært i en «etableringsfase» i forhold til arbeidsmarkedet. Mottakerne i den øvrige befolkning, med unntak av de yngste, vil derimot stort sett være over etableringsfasen. Mottakere fra Øst-Europa i EU er de som oftest kommer i arbeid, antagelig fordi de fleste er arbeidsinnvandrere. Gode arbeidsmarkedskonjunkturer er særlig viktig for at mottakerne blant innvandrerne skal komme i arbeid. Vel en tredel av innvandrerne med sosialhjelp i 2009 var i arbeid i 2013, litt flere enn i øvrige befolkning. Andelen varierte forholdsvis lite mellom landregioner. Andelen var størst blant de yngste og avtok med alder, og var naturlig nok høyest blant arbeidsinnvandrere. Med unntak av én region var andelen i arbeid i 2013 lavere for mottakere med høyest utdanning enn for dem med lavest blant innvandrere. Kvinner med høy utdanning kom imidlertid oftere i arbeid enn dem med lav utdanning. Sosialhjelpsmottakerne blant innvandrerne står heller ikke svakere på arbeidsmarkedet enn mottakerne i den øvrige befolkning når det gjelder andelen som ikke hadde arbeid noen av årene 2009-2013 og andelen som var i arbeid alle disse årene. Det gjaldt for alle regioner med unntak av innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU. At arbeidstilknytningen blant flyktninger synker etter 7-8 års botid er særlig tydelig blant mottakere av sosialhjelp.

Andelen som mottok AAP var så vidt høyere blant innvandrerne enn i den øvrige befolkningen. Innvandrerne blir imidlertid noe lenger i AAP. Andelen mottakere varierte mye mellom land. Andelen var lavest blant innvandrere fra Øst-Europa i EU og høyest blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU. Blant de nye mottakere av AAP som gikk ut før 2013 sto innvandrerne litt svakere på arbeidsmarkedet enn den øvrige befolkningen, vel halvparten var i arbeid i 2013. Blant disse nye var det særlig innvandrere fra Afrika og Asia etc. som sto svakt, og det var minst andel som gikk tidlig ut av AAP.

Abstract

The percentage of long-term recipients of sickness benefits was only slightly higher among immigrants than among the rest of the population. The highest percentage was among immigrants from several Balkan countries, and the lowest was among immigrants from Africa. The data shows that at least three factors impact on the figures: being a refugee from a war-torn country, age at immigration and labour force attachment. Just over half of all immigrants were in employment five years after a period of sick leave, which is 10 percentage points lower than among non-immigrants. All persons with a period of long-term sick leave have a weaker attachment to the labour force than others. Long-term sick leave reduces the labour force attachment most among immigrants from Eastern Europe outside the EU, and least among immigrants from Africa. This may be due to the fact that immigrants from Africa and Asia generally have the weakest attachment to the labour force. This is also the case among long-term recipients with a higher education. The high percentage in receipt of work assessment allowance (WAA) is also a reflection of the weak labour force attachment. Those on long-term sick leave benefit more from a buoyant labour market than others. Among long-term recipients, women fair better on the labour market than men.

The percentage receiving social assistance in 2009 was three times higher among immigrants than non-immigrants, however there were large regional variations. The figures for immigrants from Africa were particularly high, with more than one in four receiving social assistance, increasing to four in ten in some countries. Among non-immigrants, receipt of social assistance is most common among the youngest age groups, and this decreases with age. Among immigrants, however, the percentage of recipients varies little with age. Reason for immigration, on the other hand, has a greater impact on the figures, with the highest percentage among refugees. We also find a large variation in receipt of social assistance according to education. Nevertheless, one in seven immigrants from Africa with a higher education were in receipt of social assistance. Among those who had received social assistance, a higher percentage of immigrants than non-immigrants were employed five years later. This may be because a relatively high percentage of immigrants have only lived in Norway for a few years, regardless of their age, during which time they have been trying to establish themselves in the labour market. Other recipients, excluding the youngest groups, will normally have already established themselves in the labour market. Recipients from Eastern Europe in the EU have the highest rate of employment, presumably because they are mainly labour migrants. A buoyant labour market is particularly crucial for immigrants in receipt of social assistance finding employment. More than a third of immigrants receiving social assistance in 2009 were working in 2013, which is slightly more than other recipients. There was a relatively small variation among regions in the percentage employed in 2013. The percentage was highest among the youngest groups and decreased with age, and was naturally highest among labour migrants. Except for one region, the percentage employed in 2013 was lower for social assistance recipients with a high level of education than for those with the lowest level of education. However, more women with a higher education found employment than women without such an education. The percentage without employment during the period 2009–2013 and the percentage who were in employment throughout this period show that immigrant recipients' labour force attachment was no weaker than that of other recipients. This is true for immigrants from all regions except Eastern Europe outside the EU.

The finding that labour force attachment among refugees decreases after 7–8 years in Norway is especially evident among recipients of social assistance. The percentage of immigrants receiving WAA was only slightly higher than among the rest of the population, however immigrants receive WAA for longer. The percentage of

recipients varied considerably from country to country. The rate was lowest among immigrants from Eastern European countries in the EU and highest for Eastern European immigrants from outside the EU.

Among the new recipients of WAA who stopped receiving the allowance before 2013, just over half of the immigrants were employed in 2013, which is fewer than among the non-immigrants. Among these new recipients, the rate of employment in 2013 was lowest among immigrants from Africa and Asia etc., and these immigrant groups also accounted for the lowest percentage who stopped receiving WAA early.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Langvarig sykefravær	8
1.1. Innledning	8
1.2. Hvem har langvarig sykefravær?	9
1.3. Kommer langtidssyke innvandrere i arbeid?	12
1.4. Langtids sykefravær og arbeidstilknytning	16
2. Sosialhjelp	19
2.1. Innledning	19
2.2. Hvem mottar sosialhjelp?	19
2.3. Kom innvandrere med sosialhjelp i arbeid?	25
2.4. Arbeid og stønader blant innvandrere med sosialhjelp	32
2.5. Arbeid og botid	34
3. Arbeidsavklaringspenger	37
3.1. Innledning	37
3.2. Hvem mottok AAP?	38
3.3. Avgang fra AAP	41
3.4. Hva går AAP-mottakerne til?	42
Referanser	45
Figurregister	46
Tabellregister	46

1. Langvarig sykefravær

1.1. Innledning

Formålet er å kartlegge hvordan innvandrere fra ulike regioner klarer seg på arbeidsmarkedet etter langvarig sykdom og i hvilket omfang de blir rehabilitert tilbake til arbeidslivet eller ender opp med å motta uføretrygd.

Langvarig sykemeldt fravær

Langtidssykemeldt: Med langtidssykemeldt/langvarig sykemelding mener vi her sammenhengende sykefravær på 180 dager eller mer ut over arbeidsgiverperioden fra start til sluttdato i løpet av *sykemeldingsperioden*, der start og slutt er definert fra et sammenhengende tilfelle i FD-trygd. Langvarig sykefravær beregnes for to separate perioder 2004-2008 (sykemeldingsperioden) og 2009-2013 (utfallsperioden). For perioden 2004-2008 regnes varigheten av sykefraværet som begynte før periodens start eller endte etter periodens slutt også med, så lenge start- eller sluttdato ligger innenfor perioden og varigheten er 180 dager eller mer. For perioden 2009-2013 regnes varighet som ligger før periodens start med, men ikke varighet etter periodens slutt (høyresensur). Som en konsekvens vil noen langtidssykemeldinger kunne telle i begge perioder.

Det vil for eksempel si at for utfallsperioden 2009-2013, så vil alle sykemeldingstilfeller som begynner før 31. desember 2008 eller slutter etter 1. januar 2009 med varighet 180 dager eller mer telles som langtidssykemelding i perioden 2004-2008. Og alle sykemeldingstilfeller som begynner før 31. desember 2013 eller slutter etter 1. januar 2009 og som innen 31. desember 2013 har vart i 180 dager eller mer telles som langtidssykemelding i perioden 2009-2013. Sykemeldingstilfeller på 180 dager eller mer som strekker seg over nyttår 2008/2009 vil telle både i sykemeldingsperioden og i utfallsperioden.

¹ Arbeidsgiverperioden er de første 16 dagene i syketilfellet der sykepengene betales av arbeidsgiver.
² FD-trygd er forløpsdatabasen for trygd. Se dokumentasjon Notater 2006/28 (Nordseth/Sivertstøl).

Forutsetningen for sykepenger ved langvarig sykefravær er at det er opparbeidet rett til sykepenger. Rett til sykepenger forutsetter at man har vært i arbeid i et arbeidsforhold de siste fire ukene. For sykefravær ut over arbeidsgiverperioden, som er det relevante for dem med langtids sykefravær, må inntekten ha vært minst halvparten av grunnbeløpet i folketrygden. Det er også regler for når en person igjen kan få sykepenger etter et sykefravær. Rett til sykepenger ved langtids sykefravær forutsetter altså at man har vært i et arbeidsforhold. De som har vært for syke til å arbeide i det hele tatt eller som av andre grunner står utenfor arbeidslivet vil altså ikke har rett til sykepenger. Innvandrere står generelt svakere i forhold til arbeidsmarkedet enn befolkningen forøvrig. Det kan derfor være vanskelig å tolke andelen med langtids sykefravær blant innvandrere. Skyldes f.eks. en lavere andel at innvandrere er mindre syke, eller skyldes det at flere står helt utenfor arbeidslivet? Vi skal derfor legge lite vekt på variasjoner i andelen med sykepenger ved langtids sykefravær mellom ulike grupper.

Statistikken publisert i Statistikkbanken (<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/velferd/aar>) følger populasjonen av personer som var langtidssyke i perioden 2004-2008 i de neste fem årene 2009-2013. Populasjonen består i utgangspunktet av personer som var bosatt i Norge i hele perioden 2009-2013. Det er imidlertid ingen forutsetning i statistikken at de var bosatt alle årene 2004-2008. Det betyr at ikke alle innvandrere har hatt like store sjanser for å være eksponert for langvarig sykefravær. Blant alle innvandrere var det 16,8 prosent som ikke hadde bodd i Norge alle årene 2004-2008. Minst var andelen blant innvandrere fra USA etc (3,0 prosent) og fra Vest-Europa (8,7 prosent). Høyest var andelen for innvandrere fra Øst-Europa i EU (60,3 prosent). Hele 22,5 prosent av

innvandrerne fra Øst-Europa i EU hadde bare bodd i Norge ett år i denne perioden og 43,4 prosent mindre enn tre år. Også for innvandrere fra Afrika var andelen som hadde bodd i Norge bare ett år relativt høy (20,1 prosent). Vi vil derfor forvente noe lavere sykefravær, særlig blant innvandrere fra Øst-Europa i EU.

Derfor vil vi i denne undersøkelsen begrense populasjonen til personer som har bodd i Norge alle årene 2004-2008 og naturligvis i perioden 2009-2013. Det betyr at analysen her gjelder innvandrere med relativt lang botid i Norge, minst 10 år ved utgangen av 2013, siden de innvandret senest i 2004. Dette er det viktig å huske på i tolkningen av resultatene. Populasjonen er også begrenset til personer i alderen 18-62 år i 2009. Den øvre aldersgrensen har sammenheng med at vi følger personene i fem år etter 2008. Nesten alle i alderen 63-67 år vil ha passert aldersgrensen for folketrygd i 2013. Utviklingen etter langvarig sykefravær er derfor mindre relevant for denne aldersgruppen.

Definisjon av innvandringsbakgrunn

Innvandrer er her personer født i utlandet med to utenlands fødte foreldre og fire utenlands fødte besteforeldre. De som ikke er innvandrere kalles her øvrige befolkning. Merk i regioninndelingen at Tyrkia er regnet til Asia. Regioninndelingen avviker fra den som er standard i SSB. Den er blant annet mer detaljert for å kunne belyse flere forskjeller.

1.2. Hvem har langvarig sykefravær?

I det vi her kaller den øvrige befolkningen (dem som ikke er innvandrere), hadde 14,3 prosent langvarig sykefravær i perioden 2004-2008. Blant innvandrere var andelen bare litt høyere, 15,2 prosent. Andelen varierte betydelig, mellom 12,0 prosent (Afrika) og 18,3 prosent (Øst-Europa utenfor EU).

Bare litt høyere langtids sykefravær blant kvinnelige innvandrere enn blant mannlige

For innvandrere fra nesten alle regioner er det større andel kvinner enn menn med langtids sykefravær. Forskjellen er imidlertid liten for innvandrere fra Afrika og fra Øst-Europa utenfor EU og fra Asia etc. Her er det mindre enn 1 prosentpoeng flere kvinner enn menn som er langtidssyke. For de fleste av de øvrige regionene er forskjellen 3-5 prosentpoeng, mens forskjellen er nesten 7 prosentpoeng i den øvrige befolkningen. En annen analyse viste at det blant innvandrere er liten forskjell på kvinners og menns legemeldte sykefravær. Her er det imidlertid brukt sykefraværsdagsverk blant arbeidstakere (Østby, 2004).

Vi vet at sysselsettingsgraden varierer med landbakgrunn. Antagelig er lav sysselsettingsgrad blant innvandrere fra Afrika en viktig grunn til den lave andelen med langvarig sykefravær (både lavere sysselsettingsprosent og mindre stabil sysselsetting – flere strøjobber).

Variasjoner i kjønnsfordelingen mellom innvandrere fra de ulike regioner kunne påvirke andelen langtidssyke i regionene dersom sysselsettingsandelen var forskjellig for kvinner og menn. Antallet kvinner i forhold til menn varierer en del mellom regionene. Kvinner er i flertall for innvandrere fra Øst-Europa¹ og i noen grad også fra Amerika uten USA og Canada og fra Asia etc. Menn er derimot i flertall for innvandrere fra Afrika. Andelen kvinner og menn i arbeid i 2013 er imidlertid ganske lik i alle regioner med unntak av Afrika og USA etc. Begrepet i arbeid er definert ved at beregnet antall arbeidstimer i kalenderåret er større enn null (se også boks med definisjon av arbeidstilknytning under avsnitt 1.4).

¹ Øst-Europa omfatter land både i og utenfor EU.

Men selv om skjevhet i kjønnsfordelingen ikke har noen virkning på andelen langtidssyke gjennom sysselsettingsandelen vil den ha betydning siden en større andel av kvinner enn av menn er langtidssyke.

Tabell 1.1 Andel langtidssyke for personer bosatt i hele perioden 2004-2008. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	Andel i arbeid i 2013	Antall personer
Alle innvandrere	15,2	14,5	15,9	64,7	212 074
Vest-Europa	14,5	12,3	16,8	75,9	47 884
Øst-Europa i EU	13,5	11,7	14,7	73,1	13 338
Øst-Europa utenom EU	18,3	18,5	18,2	67,2	26 563
Afrika	12,0	12,0	12,0	55,1	24 659
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	15,8	16,0	15,6	58,4	86 168
Amerika utenom USA og Canada	16,2	14,2	17,8	69,2	9 293
USA, Canada, Australia og NZ	12,4	9,8	14,7	69,2	4 169
Øvrige befolkning	14,3	11,0	17,8	76,1	2485 816
Alle	14,4	11,2	17,6	75,2	2697 890

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

En annen faktor er helsesituasjonen. Variasjoner i alderssammensetning mellom gruppene vil være en viktig grunn til forskjeller i andelen langtidssyke. Innvandrere fra Afrika er yngre enn befolkningen for øvrig. Bare 18,5 prosent er over 44 år. I hele befolkningen 18-62 år gjelder det 38,8 prosent.

Med unntak av innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU (18,3 prosent langtidssyke) avviker andelen langtidssyke blant innvandrere i alle regioner mindre enn 2 prosentpoeng fra andelen i den øvrige befolkning. Minst er andelen langtidssyke for innvandrere fra Afrika og fra USA etc. med henholdsvis 12,0 og 12,4 prosent.

Høyt langtids sykefravær i en del øst-europeiske land

Tabellen under viser utvalgte enkeltland med stor andel som hadde langvarig sykemelding. De fleste er land der det har vært krig eller konflikt og der det antagelig er en stor andel flyktninger. Særlig høy er andelen i en del land på Balkan.

Tabell 1.2 Andel med langvarig sykefravær 2004-2008 i utvalgte land¹

	Andel langvarig sykefravær	Antall innvandrere med botid minst 5 år i 2009 ²
Kroatia	19,7	1871
Bosnia-Hercegovina	20,5	9766
Makedonia	22,4	1613
Kosovo	24,2	6324
Marokko	18,4	3599
Sri Lanka	20,4	6838
Irak	16,9	11239
Libanon	19,3	1089
Chile	18,9	4767

¹ Land med mer enn 1000 innvandrere og andel langvarig sykefravær over gjennomsnittet for alle, 14,4 prosent.

² Rettet 22. oktober 2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lav andel langtidssykemeldte i alle aldersgrupper blant innvandrere fra Afrika

Lav andel langtidssykemeldte kan både skyldes en høy andel unge og lav arbeids-tilknytning. Tabell 1.3. viser at den lave andelen langtidssyke blant innvandrere fra Afrika ikke alene skyldes at disse er vesentlig yngre enn innvandrere fra andre regioner. Andelen langtidssyke blant innvandrere fra Afrika i alle aldersgrupper er blant de laveste. Vi antar at generelt lav sysselsetting blant disse vil bidra til den lave andelen langtidssyke.

Tabell 1.3 Andel langtidssyke for personer som bodde i Norge hele perioden 2004-2008 etter alder i 2009¹

	Andel langtidssyke 2004-2008				
	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-62 år
Alle innvandrere	3,3	13,4	16,7	18,0	19,0
Vest-Europa	2,7	11,4	13,4	15,3	19,4
Øst-Europa i EU	2,1	9,6	13,3	18,5	20,0
Øst-Europa utenfor EU	4,4	17,7	22,1	23,3	22,1
Afrika	2,3	11,2	14,4	15,8	13,1
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	3,6	14,6	18,6	18,7	17,7
Amerika utenom USA og Canada	2,2	11,7	16,2	21,1	25,4
USA, Canada, Australia og NZ	0,0	9,0	10,6	14,0	16,2
Øvrige befolkning	2,9	12,3	16,1	17,0	20,4
Alle	2,9	12,4	16,1	17,1	20,3

¹ Tabellen er rettet 22. oktober 2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Den høye andelen langtidssyke for innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU finner vi igjen i alle aldersgrupper. Dette kan muligens ha sammenheng med et annet forhold som kan ha helseimplikasjoner, nemlig andelen som er flyktninger. Denne andelen er høyest blant innvandrerne fra Øst-Europa utenfor EU, 58,8 prosent, mot 22,2 prosent i innvandrerbefolkningen generelt (tabell 1.4). Vi finner at andelen langtidssyke blant flyktningene herfra er 20,6 prosent sammenlignet med 15,2 prosent blant dem som ikke var flyktninger.

Flyktninger utgjorde også en betydelig andel av innvandrerne fra Afrika, 39,1 prosent. Men i denne gruppen var likevel andelen med langtidsfravær lavere enn i befolkningen og andelen langtidssyke var faktisk litt lavere blant flyktninger enn blant dem som ikke var flyktninger, antagelig fordi de var yngre. Blant innvandrere fra Asia etc. var andelen flyktninger 23,1 prosent. Dette kan ha bidratt til at andelen med langtidsfravær var litt høyere enn i den øvrige befolkningen. Imidlertid var forskjellen i andelen langtidssyke mellom flyktninger og andre liten, hhv 16,4 og 15,6. I øvrige innvandrergrupper var andelen flyktninger svært lav.

Tabell 1.4 Innvandrere etter innvandringsgrunn¹. Innvandrere som bodde i Norge alle årene 2004-2008.

	Arbeid	Familie	Flukt	Utdanning	Annet	I alt	Antall personer
Vest-Europa	12,6	8	0,2	2	77,2	100	47884
Øst-Europa i EU	14,6	35,2	10	11,8	28,4	100	13338
Øst-Europa utenfor EU	2	25,9	58,8	4	9,4	100	26563
Afrika	0,9	32	39,1	2,8	25,3	100	24659
Asia og Oceania uten Australia og NZ	1,1	35,4	23,1	1,6	38,8	100	86168
Amerika uten USA og Canada	1,8	37,2	3,9	2,5	54,6	100	9293
USA, Canada, Australia og NZ	10,1	38	0,4	4,7	46,8	100	4169
Alle innvandrere	4,9	27,7	22,2	2,9	42,4	100	212074

¹ Grunn til første innvandring, slik grunnen framkommer i registreringer i utlendingsforvaltningens registre, og slik en ellers kan avlede den til ut fra ulike relevante variabler. Variablen er altså laget i SSB for demografisk bruk, og avspeller ikke direkte de litt mer juridisk orienterte registreringene i utlendingsforvaltningen. Alle førstegangsinnvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap som kom etter 1989 har blitt tildelt en av hovedverdiene Flukt, Familie, Arbeid, Utdanning og Annet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hvilken rolle spiller utdanning?

Vi vet at sysselsettingsnivå generelt har sammenheng med utdanning. Lav sysselsettingsgrad blant innvandrere fra noen regioner kan skyldes et lavere utdanningsnivå. Tabell 1.5 viser at dette kan være tilfellet for innvandrere fra Afrika og Asia etc. Her er andelen med bare grunnskole vesentlig høyere enn gjennomsnittet for befolkningen. Vi ser også at blant innvandrere fra Vest-Europa og fra Øst-Europa i EU og fra USA etc. er andelen med høyeste utdanning klart høyere enn i den øvrige befolkning samtidig som andelen i arbeid er høy.

Tabell 1.5 Befolkningen 18-62 år etter landbakgrunn og høyeste utdanning. Prosent

	Høyeste utdanningsnivå				I alt	Antall personer
	Grunnskole	Videregående utdanning	Universitet og høyskole	Uoppgitt		
Alle innvandrere	31,3	27,8	33,4	7,5	100	212 074
Vest-Europa	14,9	29,3	49,6	6,1	100	47 884
Øst-Europa i EU	16,2	32,7	43,5	7,5	100	13 338
Øst-Europa utenfor EU	27,7	34,8	32,2	5,2	100	26 563
Afrika	43,5	25,5	21,3	9,6	100	24 659
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	41,8	24,8	24,9	8,4	100	86 168
Amerika utenom USA og Canada	27,7	31,2	33,3	7,8	100	9 293
USA, Canada, Australia og NZ	8,9	17,9	66	7,2	100	4 169
Øvrige befolkning	20,6	42,4	36,6	0,3	100	2485 816
Alle	21,5	41,3	36,4	0,9	100	2697 890

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.3. Kommer langtidssyke innvandrere i arbeid?

Personer som har vært langtidssykemeldt står i mange tilfeller svakere på arbeidsmarkedet. En del klarer seg imidlertid, f.eks. fordi de ganske enkelt går tilbake til den jobben de hadde før sykemeldingen, eventuelt i en noe redusert stilling. Andre vil gjennomgå en arbeidsvurdering gjennom arbeidsavklaringspenger (AAP) og eventuelt en rehabilitering. Andre igjen vil etter en eventuell periode med AAP få uføretrygd.

Når det gjelder rett til AAP har innvandrene samme rettigheter som den øvrige befolkning. Forutsetningen for AAP er medlemskap i folketrygden i minst tre år. I den populasjonen vi betrakter her forutsettes det opphold i Norge i alle årene 2004-2013. Derfor vil nesten alle innvandrere her ha rett til AAP.

For uføretrygd gjelder normalt også krav om minst tre års medlemskap i folketrygden. Det gjøres unntak for flyktninger. Med avgrensningen av utvalget vi har nyttet her vil dette ikke ha noen betydning og nesten alle innvandrere vil ha samme rettigheter til uførepensjon som befolkningen ellers i Norge.

Det er viktig å huske på at de langtidssyke vi ser på her har hatt en tilknytning til yrkeslivet i perioden 2004-2008 i og dermed har opptjent rett til sykepenger. Innvandrere som har stått helt utenfor yrkeslivet i denne perioden, ofte de svakest stilte, er ikke med her. Det er også viktig å være oppmerksom på at gruppen av ikke-langtidssyke også omfatter dem som ikke var i arbeid i perioden.

Langtids sykefravær reduserer andelen i arbeid med vel 14 prosentpoeng...

De langtidssyke ser, ikke overraskende, ut til å stå svakere på arbeidsmarkedet enn de som ikke var langtidssyke. Blant den øvrige befolkningen som var langtidssyke i 2004-2008 var 63,7 prosent i arbeid i 2013 (tabell 1.6A). Det er om lag 15 prosentpoeng mindre enn andelen blant dem som ikke var langtidssyke da (tabell 1.6A). Også for innvandrere, fra alle regioner, er andelen i arbeid i 2013 minst blant dem med langtids sykefravær.

...men liten reduksjon blant innvandrere fra Afrika

I de fleste innvandrergupper var andelen i arbeid i 2013 14-15 prosentpoeng lavere blant dem med langvarig sykefravær enn blant dem uten. Blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU er forskjellen større, 20 prosentpoeng. Blant innvandrere fra Afrika er forskjellen lavest, 5,8 prosentpoeng. Blant innvandrere fra Amerika uten USA og Canada er forskjellen 11,7 prosentpoeng. For innvandrere fra Afrika er antagelig forklaringen at disse generelt står svakt på arbeidsmarkedet. Kan forklaringen for innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU være at det blant langtidssyke er mange flyktninger med dårlig helse?

Blant de langtidssyke innvandrere fra Vest-Europa og USA etc er andelen som var i arbeid i 2013 om lag 60 prosent, bare litt lavere enn i den øvrige befolkningen. Andelen blant disse som var på AAP i 2013 var omtrent den samme som blant den øvrige befolkningen, om lag 19 prosent. Andelen på uføretrygd derimot var litt lavere, 21-22 prosent, sammenlignet med 26,5 prosent i befolkningen ellers.

Det er langtidssyke fra Øst-Europa utenfor EU, fra Afrika og fra Asia etc som står svakest på arbeidsmarkedet. Her var andelen som var i arbeid i 2013 hhv 50,5, 50,0 og 47,7 prosent (tabell 1.6A). Det er innvandrere fra de samme regionene, med delvis unntak av dem fra Øst-Europa utenfor EU, som står svakt også blant dem som ikke var langtidssyke.

Den svake arbeidsmarkedsposisjon viser seg også ved at andelen på AAP er høyest for innvandrere fra disse regionene. Det gjelder mer enn 30 prosent, sammenlignet med vel 20 prosent blant innvandrere fra de andre regionene og 19,0 prosent i den øvrige befolkningen. Videre var andelen som verken var i arbeid, eller mottok AAP eller uføretrygd høyest blant innvandrere fra Afrika og Asia etc., 15,6 og 14,0 prosent.

Andelen av de langtidssyke som mottok uføretrygd i 2013 var vesentlig lavere blant innvandrere enn blant den øvrige befolkningen. Særlig lav var den blant innvandrere fra Afrika, 15,7 prosent. Dette har antagelig sammenheng med at det er mange unge i denne gruppen.

Gode arbeidsmarkedsconjunkturer en fordel for langtidssyke innvandrere

Ser vi på utviklingen fra første periode med langvarig sykefravær 2001-2005 til andre periode med langtids sykefravær 2004-2008 finner vi at andelen som var i arbeid fem år etter, i henholdsvis 2009 og 2013 endret seg lite blant dem som ikke hadde langtids sykefravær (tabell 1.6A og 1.6B). Men blant personer med langtids sykefravær økte andelen som hadde arbeid i 2009 og 2013 i henholdsvis første og andre periode i de fleste regioner. Størst var økningen blant innvandrere fra Vest-Europa og Øst-Europa i EU. Vi har sett det i andre sammenhenger at grupper som står svakt på arbeidsmarkedet har særlig nytte av forbedring i arbeidsmarkedsconjunkturer (Andersen, 2016a). Antakelig er det dette vi ser effekten av her.

Andelen med AAP/rehabiliteringsytelser gikk svakt ned i alle grupper fra første til andre periode. Mest i regionene Øst-Europa utenfor EU og Sør- og Mellom-Amerika. Det er også de regionene der andelen som mottok uføretrygd gikk mest opp, for dem fra Øst-Europa utenfor EU fra 17,1 til 23,1 prosent. Denne endringen ser ikke ut til å skyldes endret sammensetning av gruppen. Det var små endringer i fordelingen etter kjønn og alder.

Mens andelen som mottok uføretrygd gikk litt ned blant langtidssyke i den øvrige befolkning økte andelen svakt blant innvandrere i de fleste regioner. Unntaket er Vest-Europa, men nedgangen her var svak.

Tabell 1.6A Langtidssyke 2004-2008 etter arbeids- og stønadssituasjon i 2013 og andel langtidssyke 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2013

	Langtids sykefravær 2004-2008					Ikke langtidssyk 2004-2008
	I arbeid 2013	AAP 2013	Uføre- trygd 2013	Ingen av delene	Langtids sykefravær 2009-2013	I arbeid 2013
Alle innvandrere	52,7	28,4	21,8	12,2	39,3	66,8
Vest-Europa	61,9	19,5	23,2	10,1	40,4	78,3
Øst-Europa i EU	58,5	24,8	25,1	9,3	40,8	75,4
Øst-Europa utenfor EU	50,5	34,7	23,1	9,1	41,3	71,0
Afrika	50,0	31,7	15,7	15,6	37,3	55,8
Asia og Oceania uten Australia og NZ	47,7	31,2	21,3	14,0	38,7	60,4
Amerika uten USA og Canada	59,4	24,4	22,5	10,3	38,3	71,1
USA, Canada, Australia og NZ	56,8	19,2	23,1	14,7	33,5	71,0
Øvrige befolkning	63,7	19,0	26,5	7,7	40,6	78,2
Alle	62,8	19,7	26,2	8,0	40,5	77,3

Tabell 1.6B. Langtidssyke 2001-2005 etter arbeids- og stønadssituasjon i 2009 og andel langtidssyke 2006-2010. Personer som bodde i Norge alle årene 2001-2010

	Langtids sykefravær 2001-2005					Ikke langtidssyk 2001-2005
	I arbeid 2009	AAP 2009	Uføre- trygd 2009	Ingen av delene	Langtids sykefravær 2006-2010	I arbeid 2010
Alle innvandrere	49,8	29,4	19,9	21,2	12,6	65,2
Vest-Europa	57,6	20,4	25,0	16,4	11,1	74,9
Øst-Europa i EU	52,5	25,6	24,2	17,0	12,6	72,5
Øst-Europa utenfor EU	49,4	37,3	17,1	16,9	16,3	69,3
Afrika	45,0	32,5	13,7	31,0	10,5	53,2
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	44,9	32,2	18,7	23,9	13,2	59,1
Amerika uten USA og Canada	57,1	27,0	18,9	16,9	13,1	70,4
USA, Canada, Australia og NZ	58,6	21,1	22,6	23,5	10,1	67,7
Øvrige befolkning	60,1	20,2	27,6	12,1	11,0	77,2
Alle	59,4	20,9	27,1	12,7	11,1	76,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Langtidssyke kvinner klarer seg best på arbeidsmarkedet

For innvandrere fra alle regioner var andelen av de langtidssyke kvinnene i arbeid i 2013 fra 8 til 15 prosentpoeng høyere enn tilsvarende andel blant menn.

Forskjellen er betydelig i alle regioner. Forskjellen er størst for innvandrere fra Afrika, og minst for innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU og Amerika uten USA og Canada. Dette til tross for at andelen i arbeid i 2013 blant de ikke-langtidssyke var litt høyere blant menn enn blant kvinner. Skyldes det at det er lettere for syke kvinner enn syke menn å stå i arbeid?

Forskjellene i mottak av AAP og uføretrygd mellom kvinner og menn er vesentlig mindre. Innvandrere fra USA etc skiller seg her ut. Her er andelen menn med AAP 27,3 og blant kvinner 15,7 prosent (tabell 1.7).

Andelen langtidssyke som mottok uføretrygd var for innvandrere fra nesten alle regioner mindre blant kvinner enn blant menn, men forskjellen var liten. Største forskjellen var 4,4 prosentpoeng (Vest-Europa).

Tabell 1.7 Langtidssyke 2004-2008 menn og kvinner etter arbeids- og stønadssituasjon i 2013 og andel langtidssyke 2009-2013. Andel i arbeid blant ikke langtidssyke 2004-2008. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008

	Langtids sykefravær 2004-2008					Ikke langtidssyk 2004-2008
	I arbeid 2013	AAP 2013	Uføre-trygd 2013	Ingen av delene	Langtids sykefravær 2009-2013	I arbeid 2013
Menn						
Alle innvandrere	46,9	28,5	21,0	15,1	39,5	67,9
Vest-Europa	54,9	20,4	24,4	12,2	40,4	78,9
Øst-Europa i EU	49,9	23,8	24,5	13,3	39,7	75,3
Øst-Europa utenfor EU	46,3	33,9	22,6	11,4	41,9	71,4
Afrika	43,6	32,4	14,9	18,2	36,9	57,6
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	43,4	30,3	20,1	17,3	39,4	62,0
Amerika uten USA og Canada	54,7	23,9	21,1	10,6	36,2	73,2
USA, Canada, Australia og NZ	46,5	27,3	19,7	20,2	33,8	74,6
Øvrige befolkning	58,5	17,6	26,6	10,5	38,6	78,5
Alle	57,3	18,7	26,0	10,9	38,7	77,7
Kvinner						
Alle innvandrere	57,7	28,2	19,4	9,6	39,2	65,8
Vest-Europa	67,5	19,0	20,0	8,5	40,4	77,6
Øst-Europa i EU	62,5	23,4	20,6	7,4	41,3	75,4
Øst-Europa utenfor EU	54,0	34,9	20,6	7,2	40,8	70,6
Afrika	58,1	30,3	12,9	12,2	37,8	53,5
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	51,8	32,3	19,3	10,9	37,9	58,9
Amerika uten USA og Canada	62,3	24,8	21,3	10,2	39,6	69,5
USA, Canada, Australia og NZ	63,2	15,7	22,0	11,3	33,3	67,4
Øvrige befolkning	67,1	19,8	26,5	5,9	41,9	77,9
Alle	66,4	20,4	25,9	6,2	41,7	76,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lav utdanning forklarer ikke alene lav sysselsetting etter sykefravær blant innvandrere

Vi har sett at innvandrere fra Afrika og Asia etc. har lavere utdanning enn den øvrige befolkningen og innvandrere fra andre regioner. Bidrar dette til at innvandrere fra disse regionene har større vansker på arbeidsmarkedet etter langvarig sykefravær? Vi har valgt bare å gi tall for aldersgruppen 25-34 år siden det er en sammenheng mellom andel i arbeid og både alder og utdanning.

Tabell 1.8. viser at uansett utdanning har innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU, Afrika og Asia etc. som var langtidssykemeldte 2004-2008, lavere andel i arbeid i 2013 enn både dem som ikke er innvandrere og innvandrere fra andre regioner. For alle innvandrere er andelen i arbeid blant dem med utdanning utover grunnskole 8 - 10 prosentpoeng lavere enn blant dem som ikke er innvandrere.

Som en kunne vente ser en også at utdanningsnivået har en betydelig virkning på graden av suksess på arbeidsmarkedet etter et langvarig sykefravær. Likevel synes konklusjonen å være at utsiktene for å ha arbeid etter langvarig sykefravær i betydelig grad har sammenheng med status som innvandrer og landbakgrunn. Høyt utdanningsnivå virker ikke like positivt på utsiktene til arbeid etter langvarig sykefravær som i den øvrige befolkningen.

Tabell 1.8 Langtidssyke 2004-2008 i alderen 25-34 år. Andel i arbeid 2013 etter høyeste utdanningsnivå og landbakgrunn¹

	Utdanningsnivå			
	Grunnskole	Videregående utdanning	Universitet og høyskole	Uoppgitt
Alle innvandrere	53,3	64,4	77,6	54,4
Vest-Europa	65,6	76,5	84,1	69,1
Øst-Europa i EU	64,5	69,0	:	:
Øst-Europa utenfor EU	57,0	62,6	82,5	62,8
Afrika	50,1	62,6	70,1	47,5
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	50,8	60,5	71,0	47,7
Amerika utenom USA og Canada	:	:	:	:
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:	:
Øvrige befolkning	60,1	74,0	85,9	52,7
Alle	59,1	73,3	85,3	54,3

¹ betyr at prosentgrunnlaget er mindre enn 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.4. Langtids sykefravær og arbeidstilknytning

Den viktigste indikator etter langvarig sykefravær er andelen som kommer i arbeid. Det mål vi har brukt foran, andelen i arbeid i 2013, er imidlertid et svært grovt mål. Både fordi det bare refererer til ett enkelt år i femårsperioden etter det langvarige sykefraværet og fordi det ikke gir et mål for omfanget av arbeid. Vi skal derfor bruke et bedre mål for tilknytningen til arbeidslivet som både dekker arbeid i hele femårsperioden 2009-2013 og i noen grad dekker omfanget av arbeidsinnsats i perioden.

Arbeidstilknytning 2009-2013

For dem som arbeidet alle årene i perioden er det gjort en inndeling etter beregnet antall arbeidstimer i året. Inndelingen baseres på at antallet arbeidstimer er over eller under 950 timer. Enkelte steder i teksten omtales arbeid i minst 1950 timer i året som helårsarbeid.

Beregningen av arbeidstimer er basert på bearbeidingen av Arbeidsgiver-/arbeidstaker-registret som ble brukt i FD-trygd fram til og med 2014 årgangen. I denne bearbeidingen inngår bare personer står i A/A-registret og som har fått utbetalt lønn. Det betyr at bare lønnstakere inngår. FD-trygd versjonen av A/A-registret inneholder arbeidstilfelle der arbeidsgivere har meldt inn ansatte med startdato og sluttdato for arbeidstilfellet. Antallet dager i arbeid i arbeidstilfellet beregnes som antallet dager fra start- til sluttdato, altså antallet dager som ansatt. Det vil altså f.eks. omfatte helger, helligdager, feriedager og sykedager.

Registret inneholder også opplysninger om gjennomsnittlig arbeidstid per uke i arbeidstilfellet. Gjennomsnittlig betyr her at hvis en person har skiftet arbeidstid innen arbeidstilfellet beregnes det et vektet gjennomsnitt av arbeidstidene i arbeidstilfellet. Den arbeidstiden som er oppgitt er den avtalte arbeidstiden. Det betyr at f.eks. overtid ikke regnes med.

Beregnet antall arbeidstimer i året er summen for alle arbeidstilfelle av produktet av antallet uker i arbeid i året i hvert arbeidstilfelle og gjennomsnittlig antall arbeidstimer for arbeidstilfellet i uka.

Generelt har langtidsyke svakere arbeidstilknytning enn de som ikke var langtidsyke. Andelen uten noe arbeid i perioden 2009-2013 var om lag 7 prosentpoeng høyere, altså noe mindre forskjell enn når vi så på andelen i arbeid ett enkelt år (2013). Men andelen med helårsarbeid alle årene var vel 8 prosentpoeng lavere (ikke i tabell). De langtidsyke hadde altså ikke bare lavere andel i arbeid i 2013, omfanget av arbeid i hele perioden var også lavere, flere hadde ikke noe arbeid og flere hadde arbeid bare noen av årene eller delårsarbeid.

Tabell 1.9 viser at også med dette målet skiller de tre regionene Asia etc., Øst-Europa utenfor EU og Afrika seg ut. Innvandrere fra disse regionene som var langtidssykemeldte i 2004-2008 hadde svakere arbeidstilknytning enn innvandrere fra andre regioner og den øvrige befolkning. Henholdsvis 32,4, 30,2 og 31,4 prosent hadde ikke noe arbeid noen av årene 2009-2013. Disse personer som hadde langvarig sykefravær og dermed var yrkesaktive i 2004-2008 må antagelig betraktes som tapt for arbeidsmarkedet siden de ikke hadde hatt noe arbeid de siste fem årene. For innvandrere fra andre regioner var det 21-25 prosent som ikke hadde arbeid noen av årene 2009-2013.

Tabell 1.9 Langtidssyke 2004-2008 etter arbeidstilknytning 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008¹

	Noe arbeid alle årene 2009-2013					Antall I alt personer	Ikke langtids- syke 2004-2008
	Ikke arbeid noen av årene		Minst 950 timer i minst ett av årene		Minst 1950 timer alle årene		
	1-4 år	Arbeid 1-4 år	Arbeid 1-4 år	Arbeid 1-4 år			
Alle innvandrere	28,6	33,0	27,9	10,5	100	32235	21,7
Vest-Europa	21,3	28,9	35,0	14,8	100	6941	13,5
Øst-Europa i EU	24,1	29,6	33,1	13,2	100	1807	15,1
Øst-Europa utenfor EU	30,2	34,3	26,3	9,3	100	4871	1738,0
Afrika	31,4	34,0	26,5	8,1	100	2958	29,5
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	32,4	35,2	23,8	8,6	100	13634	26,8
Amerika utenom USA og Canada	23,7	31,2	33,4	11,7	100	1508	16,9
USA, Canada, Australia og NZ	25,0	28,5	32,6	14,0	100	516	20,5
Øvrige befolkning	20,1	28,1	36,8	14,9	100	355872	13,3
Alle	20,9	28,5	36,1	14,5	100	388107	14,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹ Tabellen er rettet 22. oktober 2018.

For de innvandrerne fra Øst-Europa utenfor EU som ikke hadde noe arbeid 2009-2013 mottok 45,8 prosent AAP i 2013, mens 48,7 prosent mottok uføretrygd (tabell 1.10). For innvandrere fra Afrika var disse andelene 49,5 og 31,6 prosent og for innvandrere fra Asia etc. 44,2 og 41,2 prosent. For de to siste gruppene der mer enn 30 prosent ikke hadde vært i arbeid i perioden 2009-2013 (tabell 1.9) var om lag halvparten av dem uten arbeid i perioden, eller om lag 15 prosent også utenfor arbeidsmarkedstiltak i form av AAP (ikke i tabell).

Tabell 1.10 Langtidssyke 2004-2008 uten arbeid noen av årene 2009-2013 som bodde i Norge alle årene 2004-2008. Andel med AAP og uføretrygd

	AAP2013	Uføretrygd 2013
Øst-Europa utenfor EU	45,8	48,7
Afrika	49,5	31,6
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	44,2	41,2
Andre innvandrere	31,9	52,1
Øvrige befolkning	26,7	62,4
Alle	28,4	60,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I de tre regionene Øst-Europa utenfor EU, Afrika og Asia etc. var det om lag en tredel av langtidssyke innvandrere som hadde arbeid alle årene sammenlignet med litt mindre enn halvparten i de andre regionene, og under 10 prosent hadde det vi her kaller helårsarbeid (tabell 1.9).

I de fleste regioner var andelen uten noe arbeid blant personer med langvarig sykefravær 5-8 prosentpoeng høyere enn blant de ikke langtidssyke i samme region. Innvandrere fra Afrika skiller seg ut ved at andelen uten arbeid bare var et par prosentpoeng lavere blant dem uten enn blant dem med langvarig sykefravær. Innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU skiller seg ut ved at forskjellen mellom innvandrere herfra med og uten langvarig sykefravær er vel 12 prosentpoeng. Kan det skyldes at det er en stor andel flyktninger fra Øst-Europa utenfor EU, og at disse har dårligere helse enn andre innvandrere? Det er også en større andel eldre blant flyktningene fra Øst-Europa utenfor EU. At avviket i arbeidstilknytningen blant innvandrere fra Afrika er så lite mellom dem med og uten langtids sykefravær har sammenheng med at kvinnelige innvandrere fra Afrika med langvarig sykefravær har bedre arbeidstilknytning enn blant dem uten langtidsfravær, andelen uten noe arbeid var henholdsvis 26,6 og 33,4 prosent. Det kan tyde på at også innvandrerkvinner fra Afrika uten langtids sykefravær står svakt på arbeidsmarkedet. I de fleste andre regioner var andelen uten noe arbeid blant kvinner

høyere blant langtidssyke enn blant alle, om lag 3 prosentpoeng (med unntak av Øst-Europa utenfor EU der forskjellen var 10,1 prosentpoeng).

Blant menn var det større forskjell på andelen uten noe arbeid mellom dem med og uten langtids sykefravær, i de fleste regioner 9 prosent eller mer. Hvorfor er det så liten forskjell i arbeidstilknytning blant kvinner med og uten langtids sykefravær sammenlignet med menn?

Blant kvinner finner vi at langvarig sykefravær reduserer arbeidstilknytningen forholdsvis lite, om lag 4 prosentpoeng. Er det lettere for kvinner enn for menn med helseproblemer å skaffe eller beholde arbeid, f.eks. på grunn av lettere tilgang til deltidsarbeid?

Tabell 1.11 Langtidssyke 2004-2008 etter arbeidstilknytning 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008. Menn og kvinner

	Ikke arbeid noen av årene	Arbeid 1-4 år	Noe arbeid alle årene 2009-2013			I alt	Antall personer	Ikke- langtidssyke 2004-2008
			Minst 950 timer 1-4 år	Minst 950 timer alle årene	Minst 1950 timer alle årene			Ikke arbeid noen av årene
Menn								
Alle innvandrere	31,7	36,7	8,3	11,4	11,9	100	14 979	19,9
Vest-Europa	25,9	32,3	8,7	14,6	18,5	100	3 063	12,9
Øst-Europa i EU	31,4	31,1	9,0	12,1	16,4	100	579	14,7
Øst-Europa utenfor EU	31,9	38,1	8,0	11,0	11,0	100	2 192	16,9
Afrika	35,1	36,6	8,9	10,4	8,9	100	1 659	26,5
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	33,9	38,9	7,7	9,8	9,7	100	6 710	24,0
Amerika utenom USA og Canada	26,1	34,8	9,7	15,4	14,0	100	578	14,7
USA, Canada, Australia og NZ	31,3	31,8	10,6	13,1	13,1	100	198	17,5
Øvrige befolkning	24,4	30,1	9,1	15,3	21,0	100	138 381	13,1
Alle menn	25,1	30,7	9,0	14,9	20,1	100	153 360	13,6
Kvinner								
Alle innvandrere	25,9	29,9	15,2	19,9	9,1	100	17 256	23,4
Vest-Europa	17,7	26,3	17,0	27,2	11,9	100	3 878	14,1
Øst-Europa i EU	20,6	28,9	13,8	25,0	11,7	100	1 228	15,4
Øst-Europa utenfor EU	28,7	31,1	15,8	16,5	8,0	100	2 679	18,6
Afrika	26,6	30,6	18,1	17,6	7,2	100	1 299	33,4
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	31,0	31,7	13,2	16,6	7,6	100	6 924	29,3
Amerika utenom USA og Canada	22,3	29,0	17,4	21,1	10,2	100	930	18,6
USA, Canada, Australia og NZ	21,1	26,4	17,6	20,4	14,5	100	318	23,4
Øvrige befolkning	17,4	26,8	18,5	26,2	11,0	100	217 491	13,6
Alle kvinner	18,1	27,0	18,2	25,8	10,9	100	234 747	14,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2. Sosialhjelp

2.1. Innledning

Hovedformålet er å undersøke hvordan sosialhjelpsmottakerne i et gitt år klarer seg på arbeidsmarkedet de påfølgende fem årene og hvilke tiltak, f.eks. AAP, som settes inn i forsøket på å få mottakerne i arbeid. I de fleste tabellene følger vi sosialhjelpsmottakerne i 2009 i perioden 2009-2013. I noen få tabeller er utgangspunktet sosialhjelpsmottakerne i 2006 som følges i årene 2006-2010.

Vi skal først vise hvor stor andel av innvandrerne som mottar sosialhjelp (se definisjon av innvandrere i avsnitt 1.1.). Deretter skal vi følge mottakerne i en femårsperiode. I begge tilfeller gjelder det sosialhjelpsmottakere i alderen 18-62 år ved utgangen av 2009 som bodde i Norge 31.12 hvert av årene i perioden 2009-2013. Personene i populasjonen har altså bodd i Norge i minst fem år. De fleste vil derfor ha rettigheter i forhold til folketrygden siden de har bodd i Norge mer enn tre år. Flyktinger har spesielle rettigheter, både i forhold til Folketrygden og ved at kommunene de første fem årene får tilskudd til integrering. Men siden innvandrere med kort botid ikke inngår vil flyktingene ikke skille seg fra andre innvandrere.

Mottak av sosialhjelp registreres for den enkelte måned. Vi har derfor mulighet til å registrere sammenhengende mottak av sosialhjelp over flere måneder. Videre hvor mange år de har mottatt sosialhjelp uten at mottaket nødvendigvis har vært sammenhengende. Både lange perioder med sammenhengende mottak av sosialhjelp og antallet år med mottak av sosialhjelp vil være indikatorer på avhengighet av sosialhjelp.

2.2. Hvem mottar sosialhjelp?

Snaut en av ti innvandrere mottok sosialhjelp i 2009

Det er godt dokumentert at innvandrere har større vansker på arbeidsmarkedet enn andre i Norge (<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet>). Det er derfor grunn til å anta at de er mer avhengig av sosialhjelp. Tabell 2.1. viser at innvandrere er mer avhengig av sosialhjelp, 9 prosent mottok sosialhjelp i 2009 sammenlignet med 3 prosent av den øvrige befolkningen. Men den viser også at det er store forskjeller mellom innvandrergruppene.

Tabell 2.1 Andel mottakere av sosialhjelp i 2009. Menn og kvinner 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	Antall personer
Alle innvandrere	9,0	10,1	7,8	298 094
Vest-Europa	2,2	2,6	1,7	64 495
Øst-Europa i EU	2,2	1,9	2,7	45 486
Øst-Europa utenfor EU	9,4	11,4	7,9	32 355
Afrika	26,9	27,5	26,2	32 838
Asia og Oceania uten Australia og NZ	10,8	14,0	8,0	105 871
Amerika uten USA og Canada	7,3	7,1	7,4	11 688
USA, Canada, Australia og NZ	2,0	2,1	1,9	5 361
Øvrige befolkning	3,0	3,3	2,8	2486 015
Alle	3,7	4,0	3,3	2784 109

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For innvandrere fra USA etc., fra Øst-Europa i EU og fra Vest-Europa er andelen som mottok sosialhjelp i 2009 omtrent på nivå med andelen i den øvrige befolkning. For innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU, fra Asia etc. og fra Amerika uten USA og Canada var andelen med sosialhjelp i 2009 om lag tre ganger høyere enn for den øvrige befolkning, henholdsvis 9,4, 10,8 og 7,3 prosent.

Den region som skiller seg ut er Afrika. Blant innvandrere herfra mottok hele 26,9 prosent sosialhjelp i 2009.

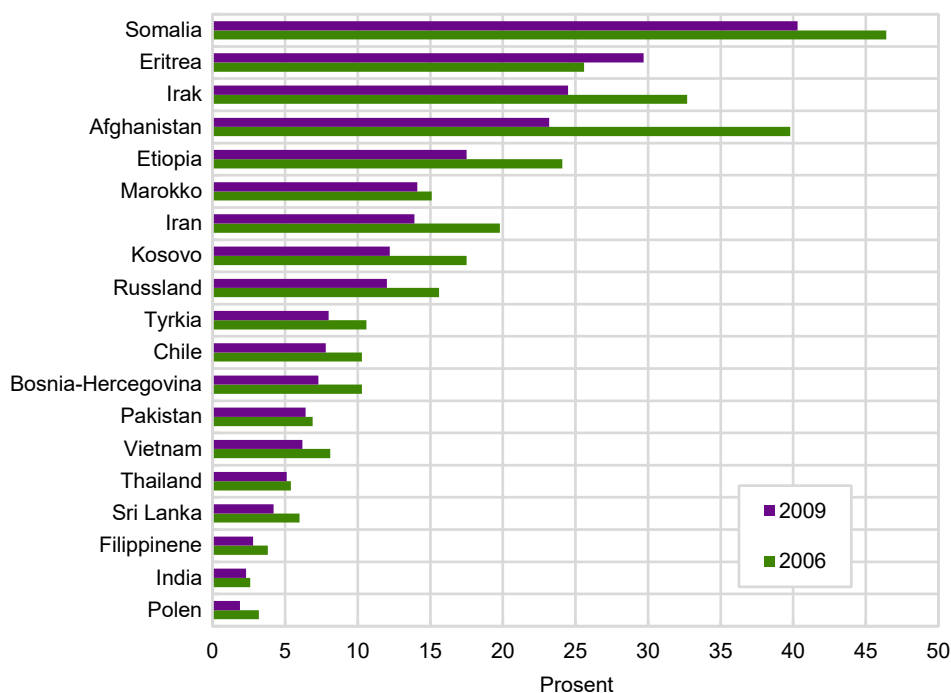
I de fleste innvandrergupper som i befolkningen for øvrig var det mer vanlig blant menn enn blant kvinner å motta sosialhjelp. Det har antagelig sammenheng med at i flerpersonhusholdninger vil det vanligvis være mannen som er mottaker. Unntaket er naturligvis husholdninger bestående av kvinner som er enslige eller enslige forsørgere. Bare blant innvandrere fra Øst-Europa i EU var andelen sosialhjelpsmottakere litt høyere blant kvinner enn blant menn. Særlig stor forskjell i andelen mottakere mellom kvinner og menn var det blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU og fra Asia etc. Blant innvandrere fra Afrika, Amerika utenom USA og Canada og USA etc. er det forholdsvis liten forskjell på andelen mottakere av sosialhjelp blant kvinner og menn.

Siden menn oftere enn kvinner mottar sosialhjelp kan kjønnsfordelingen i befolkningsgruppene påvirke forskjellene mellom regionene i andelen sosialhjelpsmottakere. Forskjellen mellom andel sosialhjelpsmottakere blant kvinner og menn er størst for Øst-Europa utenfor EU og Asia etc. Her er det et lite overskudd av kvinner i befolkningene. Det vil trekke i retning av mindre andel mottakere i gruppene, men effekten er ganske liten.

Fra 2006 til 2009 endret kjønnsfordelingen blant alle innvandrere fra Øst-Europa i EU seg betydelig, fra et flertall kvinner (56,4 prosent) til et mindretall (39,2 prosent) noe som resulterte i en tilsvarende endring i kjønnsfordelingen blant mottakerne (tallene ikke i tabell). Det har antagelig sammenheng med den frie innvandringen etter at mange østeuropeiske land ble medlem av EU fra 2004 som førte til at antallet innvandrere herfra nesten ble tredoblet.

Store forskjeller i mottak av sosialhjelp mellom enkeltland

Innvandrere fra Afrika hadde høyt mottak av sosialhjelp, og enkelte afrikanske land peker seg ut med særlig høye andeler. Det gjelder Somalia og Eritrea, der hhv 40,3 og 29,7 prosent mottok sosialhjelp i 2009. Men også enkelte asiatiske land peker seg ut med høy andel sosialhjelpsmottakere. Det gjelder Irak og Afghanistan, der andelen mottakere var hhv 24,5 og 23,2 prosent. Her må en huske at innvandrerne i denne populasjonen har bodd i Norge i hele perioden 2009-2013 (2006-2010 for sosialhjelpsmottakerne i 2006). Det betyr f.eks. at det var få flyktninger fra Syria. Blant de land som er vist her er andelen sosialhjelpsmottakere lavest for innvandrere fra Polen, India, Filippinene og Sri Lanka. De lave andelenene har delvis å gjøre med hva som er innvandringsgrunn, og delvis med aldersfordeling. Vi legger merke til at i alle land med unntak av Eritrea har andelen mottakere gått ned fra 2006 til 2009. Særlig blant innvandrere fra Afghanistan har nedgangen vært stor.

Figur 2.1 Andelen innvandrere som mottok sosialhjelp. Utvalgte land i 2006 og 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Små forskjeller i mottak av sosialhjelp mellom aldersgrupper blant innvandrere

For innvandrere fra nesten alle regioner er det de yngste som oftest mottar sosialhjelp, men bare i den øvrige befolkningen finner vi at andelen mottakere avtar klart med alderen. I den øvrige befolkningen har dette sammenheng med at de unge befinner seg i etableringsfasen. For en del vil det ta noe tid før de blir etablert på arbeidsmarkedet, og det vil derfor være en del som vil motta sosialhjelp i denne perioden, men som senere lykkes i å etablere seg. Innvandrere vil *uavhengig av alder* gå gjennom en tilsvarende periode som unge norske hvor de forsøker å etablere seg på arbeidsmarkedet. Vi kan derfor ikke vente at andelen mottakere varierer like klart med alder som i den øvrige befolkningen.

I de fleste regioner er det ikke noen sterk sammenheng mellom andel mottakere og alder. Forskjeller i aldersfordeling mellom innvandrerguppene vil derfor ikke bety noe særlig for forskjeller i andelen som mottar sosialhjelp mellom regionene.

Tabell 2.2 Andel mottakere av sosialhjelp i 2009 etter alder. Personer 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent

	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-62 år	Alle
Alle Innvandrere	13,5	8,2	8,9	8,3	7,6	9,0
Vest-Europa	4,5	1,7	2,2	2,4	2,0	2,2
Øst-Europa i EU	2,7	1,7	2,2	2,8	4,3	2,2
Øst-Europa utenfor EU	10,3	7,6	9,2	9,0	15,9	9,4
Afrika	31,8	26,8	26,1	25,2	21,8	26,9
Asia og Oceania uten Australia og NZ	13,9	9,3	10,7	11,1	11,5	10,8
Amerika uten USA og Canada	9,3	6,9	7,4	6,8	7,1	7,3
USA, Canada, Australia og NZ	3,4	1,4	2,4	2,2	1,6	2,0
Øvrige befolkning	5,7	3,9	3,0	2,1	1,0	3,0
Alle	6,3	4,6	3,7	2,7	1,4	3,7
Antall innvandrere	33 282	92 270	86 892	59 582	26 068	298 094

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For innvandrere fra Vest-Europa og fra USA etc., der andelen sosialhjelpsmottakere totalt var ganske lik eller lavere enn i den øvrige befolkningen, er mottak av sosialhjelp vanligst blant de yngste, men andelen avtok ikke klart med alderen. Også blant innvandrere fra Øst-Europa i EU var andelen sosialhjelpsmottakere litt

lavere enn i den øvrige befolkning, men her øker andelen mottakere med alderen etter 35 år. Andelen er høyest blant de yngste og de eldste.

Blant innvandrere fra Afrika ser vi også at andelen mottakere er størst blant de yngste og avtar litt med alderen. For innvandrere fra de øvrige regioner finner vi ikke at mottak av sosialhjelp avtar med alder. For innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU er andelen sosialhjelpsmottakere klart høyest blant de eldste (55-62 år), 15,9 prosent mottok sosialhjelp i 2009. Det kan muligens ha sammenheng med at andelen flyktninger herfra er høy. For innvandrere fra Asia etc. og Amerika er mottak av sosialhjelp vanligst blant de yngste, men ellers er det ikke noen klar sammenheng med alder.

Forskjeller i aldersfordeling mellom innvandringsgruppene synes ikke å ha noen virkning av betydning på forekomsten av sosialhjelpsmottak. Aldersstandardiserer vi med utgangspunkt i aldersfordelingen i den øvrige befolkningen går andelen med sosialhjelp litt opp i alle regioner med unntak av Afrika der det er en liten nedgang, som har sammenheng med at andelen med sosialhjelp avtar med alderen og at det er flere yngre og færre eldre i denne regionen enn i den øvrige befolkningen.

Over halvparten av innvandrerne som mottok sosialhjelp, var flyktninger

En annen faktor, nemlig innvandringsgrunn, synes derimot å ha betydning. Flyktninger utgjør en større del av sosialhjelpsmottakerne enn av innvandrerne generelt. Blant alle innvandrere er 19,3 prosent flyktninger, mot 54,4 prosent blant sosialhjelpsmottakerne som er innvandrere. Flyktningene blant sosialhjelpsmottakerne er konsentrert på noen få regioner. Blant sosialhjelpsmottakerne fra Øst-Europa utenfor EU var 75,3 prosent flyktninger, mens det gjaldt 64,7 prosent av mottakerne fra Afrika og 55,5 prosent av mottakerne fra Asia etc. I de andre regionene utgjorde de 11 prosent eller mindre (tallene ikke i tabell). For de tre regionene med flest flyktninger var andelen sosialhjelpsmottakere i 2009 blant flyktningene høy, henholdsvis 13,6, 41,0 og 25,6 prosent i Øst-Europa utenfor EU, Afrika og Asia etc. (tabell 2.3). På grunn av den høye andelen som er flyktninger påvirker det andelen sosialhjelpsmottakere sterkt i disse tre regionene. Den høye andel som mottar sosialhjelp kan ha sammenheng med at flyktningene har dårligere helse (og utdanning) enn andre innvandrere og dermed vanskeligere for å få innpass på arbeidsmarkedet. En indikasjon på dette finner vi i andelen som har langvarig sykefravær, 16,9 prosent av flyktninger sammenlignet med 14,7 prosent av alle hadde også langvarig sykefravær i 2009-2013 (tallene ikke i tabell). Forskjellen er ikke stor, men indikatoren har også den svakheten at bare sysselsatte kan ha langvarig sykefravær. Personer som er for syke til å arbeide regnes altså ikke med, og vi skal siden se at det var færre blant flyktningene som var i arbeid i denne perioden.

Tabell 2.3 Andel mottakere av sosialhjelp i 2009 etter innvandringsgrunn. Menn og kvinner 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent

	Ingen grunn	Arbeid	Familie	Flukt	Utdanning
Vest-Europa	2,5	1,4	2,0	7,4	0,4
Øst-Europa i EU	4,7	1,3	3,4	7,9	0,8
Øst-Europa utenfor EU	7,8	1,5	5,3	13,6	1,1
Afrika	15,4	4,3	18,8	41,0	5,0
Asia og Oceania uten Australia og NZ	6,0	1,4	7,2	25,6	1,3
Amerika uten USA og Canada	8,1	2,1	6,9	14,0	1,8
USA, Canada, Australia og NZ	2,5	0,7	2,3	11,8	0,4
Alle Innvandrere	5,1	1,4	7,5	25,3	1,4
Antall innvandrere	97102	48821	84765	57549	9857

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nesten en av syv høyt utdannede fra Afrika mottok sosialhjelp

Mottak av sosialhjelp har sammenheng med problemer på arbeidsmarkedet. Generelt er det lettere for personer med høyere utdanning å få innpass på arbeidsmarkedet enn for dem uten eller med lav utdanning. Ikke uventet finner vi da også at det er klart mest vanlig å motta sosialhjelp blant innvandrerne med lavest utdanning, det gjaldt hele 17,2 prosent, mens 3,9 prosent av dem med høyest utdanning mottok sosialhjelp i 2009 (Tabell 2.4).

Innvandrere fra Afrika skiller seg ut med høyest andel sosialhjelpsmottakere i alle de tre utdanningsgruppene. Andelen som mottok sosialhjelp blant dem med lavest og høyest utdanning var 36,9 og 13,7 prosent. Samtidig var andelen med lav utdanning høyest (59,8 prosent) og andelen med høy utdanning lavest (9,1 prosent) blant innvandrere fra Afrika med sosialhjelp i 2009. Dette er noe av forklaringen på den høye andelen fra denne regionen som mottok sosialhjelp.

Det viktigste skillet når det gjelder andel med sosialhjelp går mellom personer med bare grunnskole og dem med utdanning utover denne. I de fleste regioner utenom Afrika var det mindre enn 2 prosentpoengs forskjell i andelen med sosialhjelp mellom dem med utdanning på videregående nivå og dem med høyest utdanning.

Utenom Afrika var det bare blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU (17,0 prosent), fra Asia etc (14,7 prosent) og fra Amerika utenom Nord-Amerika (12,4 prosent) med utdanning på grunnskolenivå at andelen med sosialhjelp var høyere enn 10 prosent.

Tabell 2.4 Andel med sosialhjelp i 2009 etter høyeste utdanning. Prosent

	Høyeste utdanningsnivå			
	Grunnskole	Videregående utdanning	Universitet og høyskole	Uoppgitt utdanning
Alle innvandrere	17,2	6,1	3,9	9,3
Vest-Europa	5,2	2,1	0,7	5,0
Øst-Europa i EU	6,2	1,9	1,3	2,1
Øst-Europa utenfor EU	17,0	7,3	4,9	9,9
Afrika	36,9	19,3	13,7	25,1
Asia og Oceania uten Australia og NZ	14,7	7,5	6,9	11,8
Amerika uten USA og Canada	12,4	6,2	3,3	9,3
USA, Canada, Australia og NZ	9,9	2,7	0,7	2,9
Øvrige befolkning	9,2	1,9	0,5	12,6
Alle	10,2	2,1	0,9	9,8
Antall innvandrere	82 522	81 787	90 387	43 398

Kilde: Statistisk sentralbyrå

En av tre innvandrere mottok sosialhjelp alle årene i perioden

Hvor avhengige er mottakerne i de ulike regionene av sosialhjelp? Vi bruker to mål på avhengighet. Dels antallet lange sosialhjelpstilfeller i perioden 2009-2013, dels antallet år med mottak av sosialhjelp i denne perioden uansett hvilken lengde tilfellene måtte ha. Lange sosialhjelpstilfeller er mottak av sosialhjelp sammenhengende i minst 6 måneder.

Vi skal først bruke antallet år en person mottok sosialhjelp i perioden 2009-2013 som indikator på avhengighet av sosialhjelp. Særlig andelen som mottok sosialhjelp hvert år i perioden er indikasjon på sterk avhengighet av sosialhjelp. Det betyr ikke at de mottok sosialhjelp sammenhengende i fem år, men at de har vært mottaker minst én måned hvert av årene. En av tre innvandrere med sosialhjelp i 2009 mottok sosialhjelp hvert år i perioden 2009-2013. Bare vel 18 prosent mottok sosialhjelp i ett år, altså bare i 2009 (tabell 2.5).

Igen finner vi at innvandrere fra regionene Afrika, Øst-Europa utenfor EU og Asia etc. skiller seg ut. Andelen med sosialhjelp alle fem årene i perioden 2009-2013 var i disse tre regionene henholdsvis 31,9, 38,4 og 26,5 prosent sammenlignet med

24,3 prosent i den øvrige befolkningen (tabell 2.5). Også innvandrere fra Øst-Europa i EU som mottok sosialhjelp i 2009 var blant de mest avhengige av sosialhjelp, 35,6 prosent mottok sosialhjelp alle fem årene.

Flyktninger som mottar sosialhjelp er mer avhengig av sosialhjelp enn andre. Særlig for sosialhjelpsmottakere fra Øst-Europa utenfor EU gjelder dette. Her var andelen som mottok sosialhjelp alle fem årene 39,0 prosent blant flyktninger og 25,3 prosent blant ikke-flyktninger. For innvandrere fra Asia etc. var de tilsvarende tallene 34,2 og 28,9 prosent, og for innvandrere fra Afrika 39,5 og 36,3 prosent.

Tabell 2.5 Sosialhjelpsmottakere i 2009 etter antallet år med mottak av sosialhjelp i 2009-2013

	Antall år med sosialhjelp 2009-2013					I alt
	1	2	3	4	5	
Alle innvandrere	18,2	16,4	16,0	16,0	33,4	100,0
Vest-Europa	34,4	18,3	15,7	11,0	20,7	100,0
Øst-Europa i EU	19,0	17,4	14,5	13,4	35,6	100,0
Øst-Europa utenfor EU	13,1	13,9	16,3	18,3	38,4	100,0
Afrika	19,1	17,3	16,1	15,6	31,9	100,0
Asia og Oceania uten Australia og NZ	21,3	19,8	17,4	15,1	26,5	100,0
Amerika uten USA og Canada	29,6	19,4	13,9	13,9	23,1	100,0
USA, Canada, Australia og NZ	23,2	19,5	17,3	15,9	24,0	100,0
Øvrige befolkning	26,1	18,8	16,3	14,5	24,3	100,0
Alle	21,9	18,7	17,0	15,9	26,5	100,0
Antall innvandrere	4850	4378	4277	4276	8924	26705

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Mens tabell 2.5, der vi måler antall år med sosialhjelp, tyder på at sosialhjelpsmottakerne fra Øst-Europa var mest avhengig av sosialhjelp tyder likevel tabell 2.6 som viser langvarige mottak på at det er sosialhjelpsmottakerne fra Afrika som er mest avhengig av sosialhjelp. Blant innvandrere fra Afrika som mottok sosialhjelp i 2009 var det 30,1 prosent som ikke hadde langvarige mottak, mens hele 36,1 prosent hadde mer enn ett langvarig mottak. Blant alle innvandrere var de tilsvarende tallene 35,0 og 31,4 prosent. Omtrent like stor avhengighet finner vi blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU og fra Asia etc. Her er andelen som ikke hadde langvarige mottak henholdsvis 35,0 prosent og 33,9 prosent, og andelen med mer enn ett langvarig mottak hhv 29,5 og 31,6 prosent. Blant sosialhjelpsmottakerne i den øvrige befolkningen hadde 52,2 prosent ingen langvarige sosialhjelpstilfeller, og bare 18,8 prosent hadde mer enn ett langvarig tilfelle.

For innvandrere fra Øst-Europa i EU gir de to indikatorene på avhengighet et ganske forskjellig bilde. En stor andel av disse mottok sosialhjelp alle fem årene. Samtidig var det godt over halvparten som ikke hadde langvarige mottak av sosialhjelp. Det kan ha sammenheng med at en stor andel herfra er arbeidsinnvandrere. En del av disse går inn og ut av arbeidsforhold med kortere perioder med sosialhjelp imellom.

Vi så at andelen sosialhjelpsmottakere var langt høyere for innvandrere fra Afrika enn for de fra Asia etc. og Øst-Europa utenfor EU. Når det gjelder avhengigheten av sosialhjelp er forskjellene mellom de tre regionene mindre. Særlig gjelder det avhengighet målt ved antallet langvarige tilfeller der det er forholdsvis små forskjeller mellom innvandrere fra disse regionene.

Tabell 2.6 Sosialhjelpsmottakere i 2009 etter antallet langvarige mottak av sosialhjelp i 2009-2013. Prosent

	Antall langvarige sosialhjelpstilfeller 2009-2013				I alt
	0	1	2	3+	
Alle innvandrere	35,0	33,7	20,8	10,6	100
Vest-Europa	53,3	28,0	13,1	5,5	100
Øst-Europa i EU	56,3	25,1	12,5	6,1	100
Øst-Europa utenfor EU	35,0	35,4	19,3	10,2	100
Afrika	30,1	33,8	23,1	13,0	100
Asia og Oceania uten Australia og NZ	33,9	34,6	21,4	10,2	100
Amerika uten USA og Canada	42,0	34,0	17,1	6,9	100
USA, Canada, Australia og NZ	49,1	30,6	14,8	5,6	100
Øvrige befolkning	52,2	29,0	13,2	5,6	100
Alle	47,7	30,2	15,2	6,9	100
Antall innvandrere	9 338	8 991	5 551	2 825	26 705

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.3. Kom innvandrere med sosialhjelp i arbeid?

Vel en av tre innvandrere med sosialhjelp var i arbeid etter fem år

Det er en målsetting å få flest mulig av sosialhjelpsmottakerne i arbeid. En enkel indikator er andelen som var i arbeid etter fem år. Vi skal vise hvor stor andel av dem som mottok sosialhjelp i 2009 som var i arbeid i 2013. Bare de sosialhjelpsmottakerne som har bodd i Norge i alle årene 2009-2013 er med her. Ved starten av 2013 vil de altså ha bodd minst fire år i Norge. Flyktninger som hadde rett på introduksjonsstønad i 2009 vil (stort sett) ikke inngå her, bare om de mottok sosialhjelp i 2009. Se tabell som viser sambruk av introduksjonsstønad og sosialhjelp: <https://www.ssb.no/statbank/table/08444/>

Bare vel en tredel av sosialhjelpsmottakerne i 2009 var i arbeid i 2013. Innvandrere som mottok sosialhjelp i 2009 var likevel noe oftere i arbeid i 2013 enn mottakere i den øvrige befolkningen, henholdsvis 37,3 og 33,6 prosent var i arbeid (tabell 2.7).

Andelen mottakere som var i arbeid etter fem år varierer mye mindre mellom regionene enn andelen som mottok sosialhjelp. Andelen som var i arbeid etter fem år var høyest blant innvandrere fra Øst-Europa i EU og fra Sør- og Mellom-Amerika, vel 41 prosent, men også høy for innvandrere fra Afrika og USA etc, 39,5 og 39,8 prosent. For innvandrere fra de øvrige regionene var andelen i arbeid i 2013 35-37 prosent. Den relativt høye andelen i arbeid i 2013 blant innvandrere fra Øst-Europa i EU har antagelig sammenheng med at de fleste er arbeidsinnvandrere.

I 2006 var det en litt større del av innvandrerne som mottok sosialhjelp (11,7 prosent), men det var også en større andel av mottakerne som var i arbeid fem år etter i 2010; av alle innvandrere gjaldt det 42,6 prosent. Særlig var andelen av sosialhjelpsmottakerne fra Afrika og fra Øst-Europa utenfor EU som var i arbeid 2010 høyere, henholdsvis 53,0 og 44,0 prosent. Det kan ha sammenheng med at mye av perioden 2006-2010 var en høykonjunktur som gjorde det lettere for innvandrere å etablere seg på arbeidsmarkedet, kanskje særlig de svakeste innvandrerguppene.

Blant sosialhjelpsmottakerne var flere menn enn kvinner i arbeid etter fem år

I likhet med det vi finner blant sosialhjelpsmottakere i den øvrige befolkningen der det var en litt større andel av kvinner enn menn som var i arbeid i 2013, gjelder dette for mottakerne fra USA, Canada, Australia og NZ og Amerika uten USA og Canada og Vest-Europa. For innvandrere fra de øvrige regionene var mannlige sosialhjelpsmottakere oftest i arbeid. Blant alle innvandrere var 39,2 prosent av menn og 34,7 prosent av kvinner i arbeid i 2013 (tabell 2.7).

Særlig stor er forskjellen mellom andelen menn og kvinner i arbeid for innvandrere fra Øst-Europa i EU. Her kommer mannlige mottakere stort sett som arbeids-

innvandrere (59,8 prosent) mens kvinnene har innvandringsgrunn familie (53,7 prosent). Men også for innvandrere fra Afrika og Asia etc. var det en større andel av menn enn av kvinner som var i arbeid i 2013.

Tabell 2.7 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter kjønn

	Alle	Menn	Kvinner
Alle innvandrere	37,3	39,2	34,7
Vest-Europa	36,8	36,5	37,5
Øst-Europa i EU	43,5	51,0	35,0
Øst-Europa utenfor EU	35,0	36,0	34,0
Afrika	39,5	41,8	36,5
Asia og Oceania uten Australia og NZ	35,4	37,5	32,3
Amerika uten USA og Canada	41,2	40,5	41,6
USA, Canada, Australia og NZ	39,8	37,5	42,3
Øvrige befolkning	33,6	32,1	35,4
Alle	34,6	34,0	35,2
Antall innvandrere	26 705	15 236	11 469

Kilde: Statistisk sentralbyrå

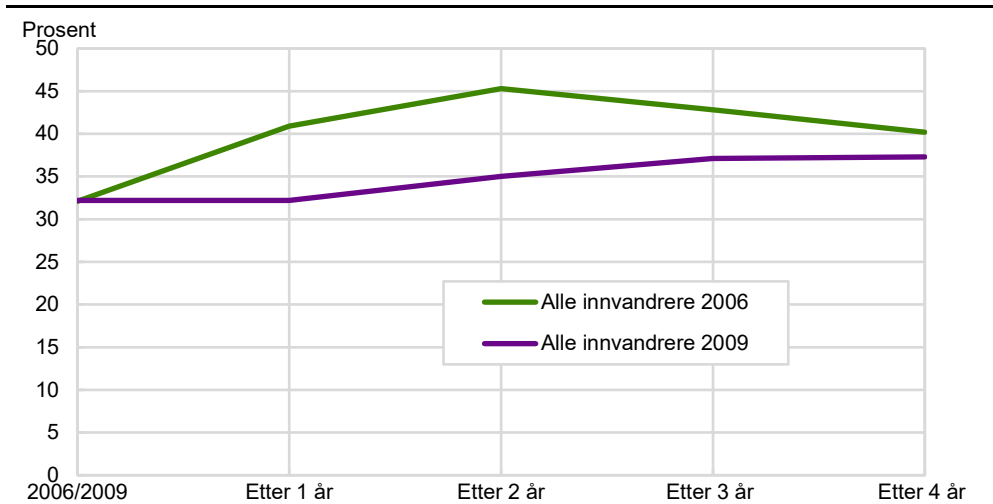
Arbeidsmarkedskonjunktorene særlig viktige for innvandrere

Vi vet (Andersen, 2012) at arbeidsmarkedskonjunktorene er særlig viktige for sosialhjelpsmottakere. Særlig perioden 2006-2010 var en periode med store svingninger i konjunktorene med en sterk konjunkturoppgang fra 2006 til 2008, og deretter et fall. Perioden 2009-2013 derimot var preget av en stort sett jevn og moderat konjunkturoppgang.

Vi finner at konjunktorene er enda mer avgjørende for innvandrerne som mottar sosialhjelp enn for mottakerne generelt. Fra 2006 til 2008 økte andelen sosialhjelpsmottakere i arbeid fra 32,1 til 45,3 blant innvandrere (tabell 2.8.). Økningen var vesentlig mindre for sosialhjelpsmottakere i den øvrige befolkningen, andelen i arbeid fra 2006 til 2008 økte fra 31,2 til 38,4 prosent. Særlig for innvandrere fra Afrika og Asia etc, men også fra Øst-Europa utenfor EU var konjunktoreffekten stor, andelen i arbeid økte med henholdsvis 15,1, 13,3 og 12,9 prosentpoeng. Tilbakegangen fra konjunkturtoppen i 2008 til 2010 var klart mindre. Den var størst for innvandrerne fra Afrika, med 6,1 prosentpoeng. Men totalt for perioden var det en klar styrking av tilknytningen til arbeidsmarkedet.

For perioden 2009-2013 var utslagene klart mindre. Andelen i arbeid blant alle innvandrere som mottok sosialhjelp i 2009 økte med 5,1 prosentpoeng fra 2009 til 2013 sammenlignet med 2,8 prosentpoeng i den øvrige befolkningen. Økningen var størst for mottakere fra USA etc., fulgt av mottakere fra Øst-Europa utenfor EU, Afrika og Asia etc.

Figur 2.2 Andel innvandrere med sosialhjelp i 2006/2009 som var i arbeid 2006-2010/2009-2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.8 Mottakere av sosialhjelp i 2006/2009. Andel i arbeid 2006-2010/2009-2013. Prosent

Sosialhjelpsmottakere 2006	2006	2007	2008	2009	2010	Antall
Alle innvandrere	32,1	40,9	45,3	42,8	40,2	26 711
Vest-Europa	32,7	36,0	39,9	36,6	34,2	1 271
Øst-Europa i EU	29,5	36,9	39,6	38,8	34,9	624
Øst-Europa utenfor EU	32,4	41,2	45,3	41,7	40,1	3 401
Afrika	32,6	43,4	47,7	44,9	41,6	8 130
Asia og Oceania uten Australia og NZ	31,3	39,8	44,6	42,6	40,1	12 286
Amerika uten USA og Canada	37,2	43,4	47,1	45,9	42,6	884
USA, Canada, Australia og NZ	27,0	33,0	35,7	33,0	33,0	115
Øvrige befolkning	31,2	35,9	38,4	36,3	34,6	80 276
Alle	31,4	37,2	40,2	38,0	36,0	106 987

Sosialhjelpsmottakere 2009	2009	2010	2011	2012	2013	
Alle innvandrere	32,2	32,2	35,0	37,1	37,3	26 705
Vest-Europa	37,5	34,6	35,8	37,6	36,8	1 412
Øst-Europa i EU	43,8	40,8	43,5	44,6	43,5	1 012
Øst-Europa utenfor EU	28,7	29,9	32,9	34,4	35,0	3 043
Afrika	34,4	34,0	37,4	39,3	39,5	8 833
Asia og Oceania uten Australia og NZ	29,5	30,1	32,7	35,1	35,4	11 447
Amerika uten USA og Canada	37,2	35,9	38,1	41,6	41,2	850
USA, Canada, Australia og NZ	29,6	28,7	34,3	37,0	39,8	108
Øvrige	30,8	29,1	31,1	32,7	33,6	75 382
Alle	31,1	29,9	32,1	33,9	34,6	102 087

Kilde: Statistisk sentralbyrå

De yngste sosialhjelpsmottakere har sterkest tilknytning til arbeidsmarkedet

Vi har sett at andelen med sosialhjelp avtar klart med alderen i den øvrige befolkningen. For innvandrere er det ikke noen like klar sammenheng mellom andelen sosialhjelpsmottakere og alder. For innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU er andelen høyest blant de eldste.

I hele befolkningen er tilknytningen til arbeidsmarkedet målt ved andelen i arbeid i 2013 svakest blant de yngste og eldste (tabell 2.9). Også blant sosialhjelpsmottakerne finner vi at tilknytningen til arbeidsmarkedet i 2013 er svakest blant de eldste, men tilknytningen er i alle regioner sterkest blant de yngste. Det skyldes antagelig at unge i større grad er i en periode der de etablerer seg på arbeidsmarkedet. En del mottar sosialhjelp i denne perioden. En del av disse lykkes og er ikke lenger avhengig av sosialhjelp. Også blant de litt eldre innvandrere vil det være en del som er i samme situasjon som de yngste, de har bare vært kort tid i det norske arbeidsmarkedet. Bare blant innvandrere i aldersgruppen 25-34 år er det en andel av betydning som har botid under 5 år, 36,6 prosent og som derfor kan sies å være i en etableringsfase på det norske arbeidsmarkedet.

Blant de eldre har de aller fleste perioden der man normalt etablerer seg i arbeidsmarkedet bak seg, og mottak av sosialhjelp er i mange tilfeller et tegn på at etableringen har mislyktes, avhengigheten av sosialhjelp har «bitt seg fast».

Bare blant mottakere under 45 år som er innvandret fra Øst-Europa i EU er andelen med botid under fem år over 50 prosent. Vi ser da også at andelen i arbeid i 2013 er forholdsvis stabil over 50 prosent i de tre yngste aldersgruppene. Hertil kommer at de aller fleste av disse er arbeidsinnvandrere.

Sammenligner vi innvandrerne med den øvrige befolkningen finner vi at andelen i arbeid i 2013 blant sosialhjelpsmottakerne var litt høyere blant innvandrerne. Andelen som var i arbeid i 2013 var litt høyere blant de yngste, men særlig blant innvandrerne i alderen 25-34 og 35-44 år, mens den var litt lavere i den eldste aldersgruppen.

Det var litt flere i aldersgruppene 25-44 år blant innvandrerne enn i den øvrige befolkning, men vesentlig færre av de yngste. Forskjeller i aldersfordeling mellom innvandrerne og den øvrige befolkning bidrar derfor neppe vesentlig til den «store suksess» på arbeidsmarkedet blant innvandrerne. Forklaringen ovenfor, at en ikke

uvesentlig del av innvandrerne over 25 år har kort botid og dermed har vært i en etableringsfase i forhold til det norske arbeidsmarkedet kan ha bidratt til at sosialhjelpsmottakere med innvandringsbakgrunn ser ut til å klare seg litt bedre på arbeidsmarkedet enn den øvrige befolkning.

Innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU skiller seg ut med lavest andel i arbeid blant de eldste (4,8 prosent), men likevel høy andel i arbeid blant de yngste (56,2 prosent). Det har antagelig sammenheng med at andelen flyktninger fra krigen på Balkan var høyest blant de eldste og lavest blant de yngste. I de fleste andre regioner var om lag 55 prosent av de yngste i arbeid i 2013. Litt færre for innvandrere fra Vest-Europa og Afrika, og vesentlig flere for innvandrere fra USA etc. (tabell 2.9).

Sosialhjelpsmottakerne med bakgrunn fra Øst-Europa i EU kommer i alle aldersgrupper like godt eller bedre ut i arbeidsmarkedsdeltaking enn innvandrere fra de fleste regioner og den øvrige befolkningen. Det kan ha sammenheng med at arbeidsinnvandring er den dominerende innvandringsgrunn i denne regionen. En annen gruppe av sosialhjelpsmottakere som klarer seg bra er innvandrere fra Amerika uten USA og Canada, særlig gjelder det aldersgruppene fra 35 år.

Tabell 2.9 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter alder og region

	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-62 år	Alle
Alle innvandrere	52,0	48,0	36,3	21,1	7,7	37,3
Vest-Europa	49,0	50,4	40,3	32,5	10,9	36,8
Øst-Europa i EU	55,0	54,1	50,2	26,0	:	43,5
Øst-Europa utenfor EU	56,2	47,5	35,6	19,1	4,8	35,0
Afrika	49,0	46,3	37,1	23,6	10,3	39,5
Asia og Oceania uten Australia og NZ	53,2	48,9	33,5	17,3	5,9	35,4
Amerika uten USA og Canada	56,7	47,1	47,9	24,7	:	41,2
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:	:	:	39,8
Øvrige befolkning	47,2	36,6	29,2	19,6	10,8	33,6
Alle	48,0	39,8	31,3	20,0	9,8	34,6
Antall innvandrere	25644	27151	26084	16799	6409	102087

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

(:små tall)

Færrest sosialhjelpsmottakere i arbeid blant flyktninger og innvandrere med innvandringsgrunn familie

Vi har tidligere nevnt at mange flyktninger kan ha dårlig helse og dermed stille svakere på arbeidsmarkedet. Imidlertid finner vi ikke generelt at flyktninger har lav tilknytning til arbeidsmarkedet. De har naturlig nok svakere tilknytning enn arbeidsinnvandrerne, men er omtrent på nivå med innvandrere som er kommet gjennom innvandringsgrunn familie. Vi ser at for flyktninger fra Øst-Europa, særlig Øst-Europa utenfor EU var andelen i arbeid i 2013 lav. Det kan ha sammenheng med at disse i høyere grad enn flyktninger fra Asia etc. og fra Afrika har flyktet fra krig, det gjelder kanskje særlig de eldre flyktningene. Men også alderssammensetning og botid kan spille inn.

Tabell 2.10 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter innvandringsgrunn

	Arbeid	Familie	Flukt	Utdanning	Annet
Alle innvandrere	60,2	39,1	39,4	60,1	25,0
Vest-Europa	55,6	54,0	:	:	31,4
Øst-Europa i EU	65,0	37,0	26,6	:	17,6
Øst-Europa utenfor EU	:	43,3	33,6	:	25,5
Afrika	:	35,3	43,8	:	21,5
Asia og Oceania uten Australia og NZ	:	39,3	37,6	:	22,0
Amerika uten USA og Canada	:	49,9	:	:	33,5
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:	:	:
Øvrige befolkning	:	:	:	:	33,6
Alle	60,2	39,1	39,4	60,1	33,1
Antall	674	6391	14532	138	80352

Kilde: Statistisk sentralbyrå

: Prosentgrunnlaget er under 100 personer

Høyest andel i arbeid blant innvandrere fra Afrika uansett antall år med sosialhjelp

Vi har tidligere sett at innvandrere fra Afrika, Øst-Europa utenfor EU og Asia etc. er mest avhengig av sosialhjelp; det er færrest med sosialhjelp i bare ett år og flest med sosialhjelp i alle fem årene i perioden 2009-2013. Generelt for sosialhjelpsmottakere er arbeidsmarkedstilknytningen svakere jo flere år de har mottatt sosialhjelp. En skulle derfor ventet at arbeidsmarkedstilknytningen for innvandrere fra disse tre regionene var lavest. Som vi har sett var dette ikke tilfellet. Tilknytningen blant innvandrere fra Afrika var blant de høyeste, og tilknytningen i de to andre regionene var bare litt under gjennomsnittet for alle innvandrere.

Arbeidstilknytningen blant mottakere innvandret fra Afrika var litt høyere enn for gjennomsnittet blant innvandrere til tross for høy avhengighet av sosialhjelp. Innvandrere fra Afrika skiller seg klart ut fra nesten alle andre regioner ved at en større andel av sosialhjelpsmottakerne var i arbeid i 2013 uansett hvor mange år de hadde mottatt sosialhjelp. Dersom antallet år med sosialhjelp blant innvandrerne fra Afrika hadde vært som gjennomsnittet blant innvandrere ville altså arbeids-tilknytningen blant dem vært enda høyere.

Tabell 2.8 viste at andelen sosialhjelpsmottakere i arbeid blant innvandrere fra Afrika i enkeltår var høyere enn gjennomsnittet for innvandrere, særlig gjaldt det perioden 2006-2010. Det kan tyde på at sosialhjelpsmottakere fra Afrika til tross for at de jevnlig mottar sosialhjelp har forholdsvis god arbeidsmarkedstilknytning, men antakelig likevel befinner seg i randsonen av arbeidsmarkedet med skiftende jobber.

I de to andre regionene der det er flere år med sosialhjelp enn gjennomsnittet blant innvandrere, Øst-Europa utenfor EU og Asia etc, er arbeidsmarkedstilknytningen litt lavere enn gjennomsnittet for innvandrerne. Det gjelder nesten uansett hvor mange år de har mottatt sosialhjelp.

Tabell 2.11 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter antall år med sosialhjelp

	Antall år med sosialhjelp 2009-2013				
	1	2	3	4	5
Alle innvandrere	56,9	49,3	44,2	34,3	18,9
Vest-Europa	53,4	44,5	42,2	29,8	13,7
Øst-Europa i EU	62,4	51,9	41,5	29,7	13,4
Øst-Europa utenfor EU	54,5	48,1	44,8	32,0	15,3
Afrika	63,4	54,9	47,6	37,2	23,3
Asia og Oceania uten Australia og NZ	53,7	46,8	41,7	32,9	16,4
Amerika uten USA og Canada	59,7	48,2	43,9	35,9	22,2
USA, Canada, Australia og NZ	46,9	38,1	53,3	40,0	24,0
Øvrige befolkning	49,7	42,5	33,7	27,4	14,7
Alle	51,3	44,1	36,3	29,3	16,1
Antall	22 371	19 082	17 342	16 256	27 036

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Små forskjeller i arbeidstilknytning etter utdanning blant innvandrere med sosialhjelp

Innvandrere med høy utdanning vil generelt ha en sterkere posisjon på arbeidsmarkedet enn dem med lav utdanning. Det gjelder også blant innvandrere som mottar sosialhjelp. Forskjellen i arbeidsmarkedstilknytning mellom sosialhjelpsmottakerne med høyest og lavest utdanning er imidlertid lavere blant innvandrerne enn blant mottakerne i den øvrige befolkningen, forskjellen mellom dem med høyest og lavest utdanning er 2,6 prosentpoeng for innvandrere og 11,2 prosentpoeng for den øvrige befolkningen (figur 2.3).

Det er faktisk slik at andelen i arbeid i 2013 var lavere blant mottakere med høyest utdanning enn blant dem med lavest, med unntak av innvandrere fra Øst-Europa i

EU. Noe av grunnen til dette er antagelig at mottakerne med høy utdanning er eldre. Eldre innvandrere har gjerne dårligere arbeidsmarkedstilknytning enn yngre. De har også vært i det norske arbeidsmarked lengre, og mottakerne av sosialhjelp med høy utdanning har antagelig mislykkes med å etablere seg på det norske arbeidsmarkedet.

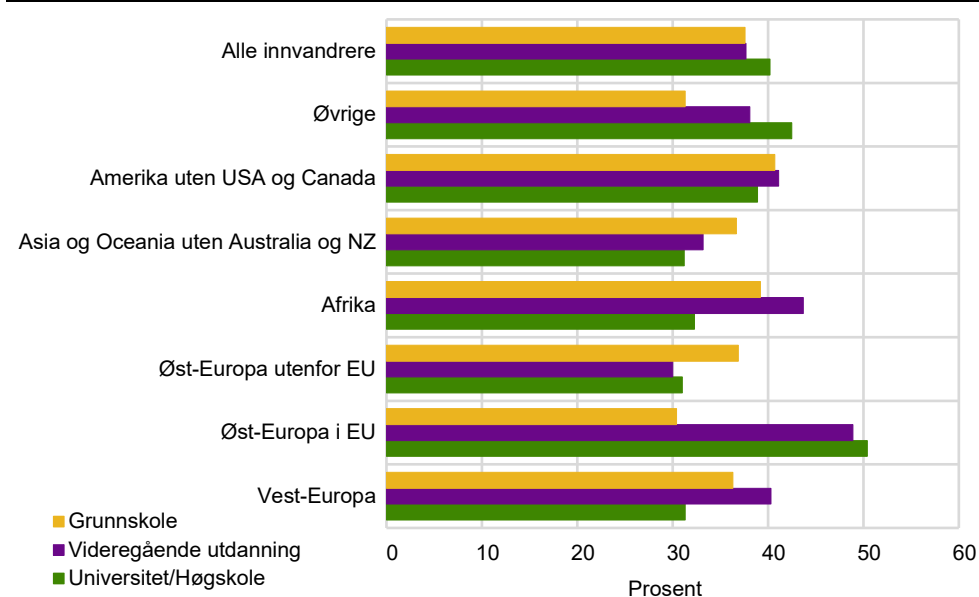
Sammenligner vi arbeidsmarkedstilknytningen blant sosialhjelpsmottakerne i innvandrerbefolkningen med mottakerne i den øvrige befolkning er den litt lavere blant innvandrerne med høy utdanning, omtrent den samme blant innvandrerne med videregående utdanning og høyere blant innvandrerne med lavest utdanning. Blant innvandrere med høy utdanning er det en større andel eldre enn i den øvrige befolkningen. Det trekker i retning av lavere arbeidstilknytning blant mottakere med høy utdanning i innvandrerbefolkningen. Men også blant mottakere med videregående og lav utdanning er andelen eldre (45 år og over) høyere enn i den øvrige befolkning, noe som skulle trekke i retning av lavere arbeidsmarkedstilknytning. Likevel er den lik eller høyere enn i de øvrige befolkning. Det må altså finnes andre faktorer.

Botid kan muligens spille en rolle. Det er naturligvis flere med kort botid i 2009 blant innvandrere enn i den øvrige befolkning. Kort botid, gitt alder, vil trekke i retning av høyere andel i arbeid i 2013. Dem med kort botid vil ha hatt liten tid til å komme inn på arbeidsmarkedet. Med fem nye år vil en del ha lyktes. Mottakere med lang botid vil være «testet ut» av arbeidsmarkedet.

Men heller ikke botid synes å kunne forklare det forskjellige mønster mellom utdanningsgruppene. Andelen med kort botid er høyest blant mottakerne med høy utdanning. Dette skulle trekke i retning av høyere andel i arbeid i 2013 for denne gruppen. Andelen med botid under 5 år i de tre utdanningsgruppene er 32,8, 16,5 og 24,7 prosent blant mottakerne med høyest, videregående og lavest utdanning.

Ser vi på regionene finner vi at arbeidsmarkedstilknytningen bare blant mottakerne innvandret fra Øst-Europa i EU er høyere enn i den øvrige befolkningen nesten uansett utdanning. Hvorfor hjelper høyere utdanning ikke mottakere av sosialhjelp i innvandrerbefolkningen?

Figur 2.3 Andel av innvandrere med sosialhjelp i 2009 som var i arbeid i 2013

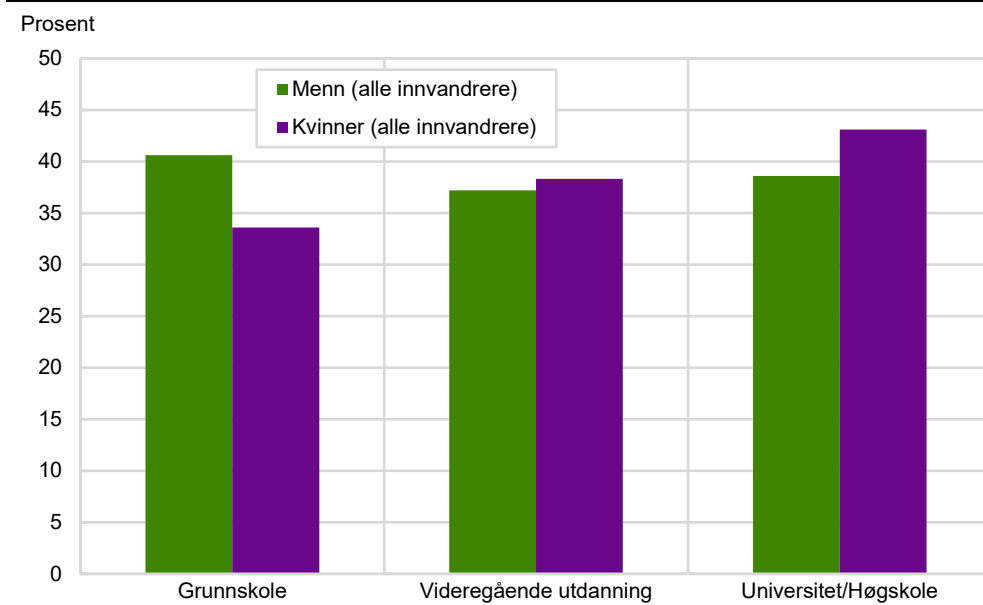

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Utdanning øker sosialhjelpsmottakernes arbeidstilknytning blant kvinner, ikke blant menn

Vi har tidligere funnet (Andersen, 2016a) at utdanning påvirker arbeidstilknytningen blant sosialhjelpsmottakere lite blant menn, men har stor betydning blant kvinner. Vi finner det samme blant innvandrere (tabell 2.12). Andelen av mottakerne som var i arbeid i 2013 blant innvandrermedmenn med lavest og høyest utdanning var henholdsvis 40,6 og 38,6 prosent. De tilsvarende tall blant kvinner var 33,6 og 43,1 prosent (tabell 2.12). Dette gjelder i nesten alle innvandrergupper. Bare for menn innvandret fra Øst-Europa i EU ser utdanning ut til å øke arbeidstilknytningen.

Figur 2.4 Innvandrere med sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.12 Sosialhjelpsmottakere i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter kjønn, høyeste utdanning og region

	Høyeste utdanningsnivå		
	Grunnskole	Videregående utdanning	Universitet/Høgskole
Menn			
Alle innvandrere	40,6	37,2	38,6
Vest-Europa	36,3	40,7	40,5
Øst-Europa i EU	34,1	56,3	:
Øst-Europa utenfor EU	41,7	28,2	34,0
Afrika	42,1	40,5	42,6
Asia og Oceania uten Australia og NZ	39,8	33,9	36,6
Amerika uten USA og Canada	42,0	:	:
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:
Øvrige befolkning	31,2	34,7	35,6
Alle	33,4	35,2	37,3
Antall	35 617	14 029	4 261
Kvinner			
Alle innvandrere	33,6	38,3	43,1
Vest-Europa	36,2	39,6	:
Øst-Europa i EU	27,2	39,6	:
Øst-Europa utenfor EU	31,5	32,1	45,5
Afrika	35,8	48,9	52,6
2Asia og Oceania uten Australia og NZ	31,8	32,1	38,3
Amerika uten USA og Canada	39,6	40,2	:
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:
Øvrige befolkning	31,4	41,7	41,7
Alle	31,9	41,2	46,6
Antall	27 467	12 216	3 417

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nesten halvparten av innvandrere med sosialhjelp har ikke hatt noe arbeid i perioden

Vi har sett på hvor mange sosialhjelpsmottakere som har vært i arbeid i perioden 2009-2013, dels i 2013 og i hvert av årene i perioden. For dem som har vært i arbeid vil det variere både hvor mange av de fem årene de har vært i arbeid og hvilket omfang arbeidet i de enkelte årene har hatt. Inndelingen nedenfor legger størst vekt på antallet år i arbeid. For dem som var i arbeid alle årene er det lagt vekt på antallet beregnede arbeidstimer. Det er svært få, 1,7 prosent, som arbeidet helårsarbeid alle årene 2009-2013. 6,8 prosent hadde helårsarbeid i minst ett av årene 2009-2013. I målet for arbeidstilknytning i perioden (se boks under avsnitt 1.4.) har vi lagt størst vekt på at mottakerne skal ha hatt stabilt arbeid alle årene 2009-2013.

Nesten halvparten, 45,2 prosent, av innvandrerne med sosialhjelp i 2009 hadde ikke arbeid noen av årene 2009-2013 (tabell 2.13). Dette er personer som var helt utenfor arbeidsmarkedet i denne perioden, sannsynligvis er det personer som er permanent tapt for arbeidsmarkedet. Bare 14,9 prosent hadde noe arbeid alle årene, og svært få, 4,8 prosent, hadde arbeid av et rimelig omfang alle årene i femårsperioden. Arbeidstilknytningen målt på denne måten var likevel litt bedre enn blant sosialhjelpsmottakerne som ikke var innvandrere. Blant disse var det 49,2 prosent som ikke hadde arbeid noen av årene.

Arbeidstilknytningen er best blant innvandrerne fra Øst-Europa i EU, 36,2 prosent hadde ikke arbeid noen av årene og 21,0 prosent hadde arbeid alle årene. Det har antagelig sammenheng med at det er mange arbeidsinnvandrere herfra. Innvandrere fra Amerika uten USA og Canada hadde omtrent like god arbeidstilknytning.

Innvandrere fra Afrika er blant gruppene med best arbeidstilknytning, litt færre enn gjennomsnittet for innvandrere, 42,6 prosent, hadde ikke noe arbeid, og 16,4 prosent hadde noe arbeid alle årene. Dette har muligens sammenheng med at det er en stor andel unge blant innvandrerne fra Afrika.

Tabell 2.13 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Arbeidstilknytning i perioden 2009-2013 etter region

	Ikke arbeid noen av årene	Arbeid 1-4 år	Noe arbeid alle årene 2009-2013		I alt	Antall
			Minst 950 timer 1-4 år	Minst 950 timer alle årene		
			Alle innvandrere	45,2		
Vest-Europa	43,6	39,4	10,7	6,3	100,0	1 412
Øst-Europa i EU	36,2	42,9	11,9	9,1	100,0	1 012
Øst-Europa utenfor EU	49,2	38,0	9,2	3,6	100,0	3 043
Afrika	42,6	41,0	11,6	4,8	100,0	8 833
Asia og Oceania uten Australia og NZ	47,5	39,3	8,7	4,4	100,0	11 447
Amerika uten USA og Canada	39,2	42,1	12,7	6,0	100,0	850
USA, Canada, Australia og NZ	49,1	34,3	11,1	5,6	100,0	108
Øvrige	49,2	37,7	9,1	4,0	100,0	75 382
Alle	48,2	38,3	9,4	4,2	100,0	102 087

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4. Arbeid og stønader blant innvandrere med sosialhjelp

Færre innvandrere med sosialhjelp mottok uføretrygd eller AAP etter fem år

Vi har sett at sosialhjelpsmottakerne står svakt i forhold til arbeidsmarkedet. Hvilke arbeidsmarkedsrelaterte tiltak møter samfunnet innvandrerne med? Dette gjelder tiltak/stønader som arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd, men også arbeidsledighetstrygd. Ikke alle som melder seg helt arbeidsledig vil motta dagpenger, men antagelig gjelder det flertallet. Vi har også tatt med andelen som

verken er i arbeid eller mottar de ulike arbeidsmarkedsrelaterte stønadene i 2013. Dette er personer som i hvert fall i 2013 står helt utenfor arbeidsmarkedet.

Innvandrerne blant sosialhjelpsmottakerne står ikke svakere på arbeidsmarkedet sammenlignet med mottakerne i den øvrige befolkning. Det var 3,7 prosentpoeng flere som var i arbeid, og 8,6 prosentpoeng flere som var helt arbeidsledige (tabell 2.14). De mottok i mindre grad uføretrygd og AAP. Om lag 13 prosentpoeng færre mottok AAP og om lag 14 prosentpoeng færre mottok uføretrygd. Men det var også om lag 8 prosentpoeng færre som verken var i arbeid eller mottok stønader.

Det kan altså se ut til at sosialhjelpsmottakerne blant innvandrerne er mer aktive i forhold til arbeidsmarkedet, flere var i arbeid og flere hadde meldt seg helt arbeidsledige. Samtidig var det færre som var ute av arbeidsmarkedet ved å motta uføretrygd eller var i arbeidsmarkedstiltak ved å motta AAP. Men det var også litt færre som sto helt utenfor arbeidsmarkedet og mottok av AAP og uføretrygd (ingen av delene).

Denne beskrivelsen passer særlig godt på sosialhjelpsmottakerne fra Afrika. Det er både flere i arbeid og flere helt ledige og vesentlig færre med uføretrygd (om lag 21 prosentpoeng færre), på AAP eller helt utenfor disse (ingen av delene). Det kan i noen grad skyldes at det er flere i aldersgruppene 25-34 og 35-44 år enn blant andre innvandrere med sosialhjelp og mottakerne i den øvrige befolkning.

I tillegg til sosialhjelpsmottakere fra Afrika var det innvandrere fra Øst-Europa i EU som hadde sterkest tilknytning til arbeidsmarkedet ved enten å være i arbeid eller være helt ledige i 2013, det gjaldt for 43,5 og 24,8 prosent, og andelen helt utenfor arbeidsmarkedet (ingen av delene) var omtrent like lav som blant mottakerne fra Afrika, 12,8 prosent. Igjen har dette antakelig sammenheng med at svært mange av innvandrerne fra Øst-Europa i EU er arbeidsinnvandrere.

Mottakere innvandret fra Vest-Europa og USA etc. er nærmere mottakerne i den øvrige befolkning enn andre innvandrere når det gjelder mottak av AAP og uføretrygd.

Tabell 2.14 Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel som var i arbeid, mottok AAP, var helt ledig, mottok uføretrygd eller ingen av delene i 2013¹ etter region

	I arbeid	AAP	Helt arbeidsledig	Uføretrygd	Ingen av delene	Antall
Alle innvandrere	37,3	20,0	24,7	12,7	14,8	26 705
Vest-Europa	36,8	29,6	17,4	21,7	20,2	1 412
Øst-Europa i EU	43,5	18,5	24,8	14,4	12,8	1 012
Øst-Europa utenfor EU	35,0	21,9	22,2	15,2	16,3	3 043
Afrika	39,5	15,7	29,3	6,9	12,0	8 833
Asia og Oceania uten Australia og NZ	35,4	21,4	22,9	15,0	15,8	11 447
Amerika uten USA og Canada	41,2	25,4	23,2	15,6	16,9	850
USA, Canada, Australia og NZ	39,8	25,9	15,7	24,1	17,6	108
Øvrige	33,6	32,6	16,1	27,1	22,7	75 382
Alle	34,6	29,3	18,4	23,3	20,6	102 087

¹ De ulike statuser kan overlappe. Derfor vil vanligvis summen av andelen være større enn 100.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Litt overraskende er det at den sterkere arbeidsmarkedstilknytningen blant mottakere fra Afrika er sterkest blant flyktingene, som utgjør om lag 65 prosent av gruppen, til forskjell fra det som gjelder for innvandrere fra Afrika generelt. Det kan ha en viss sammenheng med at det i denne gruppen er om lag 7 prosentpoeng flere i alderen 25-44 år sammenlignet med alle mottakere innvandret fra Afrika.

Tabell 2.15 Flyktninger som var mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel som var i arbeid, mottok AAP, var helt ledig, mottok uføretrygd eller ingen av delene i 2013. Utvalgte regioner

	I arbeid	AAP	Helt arbeidsledig	Uføre trygd	Ingen av delene	Antall
Øst-Europa utenfor EU	33,6	20,9	21,7	15,6	15,6	2 292
Afrika	43,8	12,4	30,7	4,4	9,5	5 718
Asia og Oceania uten Australia og NZ	37,6	20,0	23,0	14,0	14,7	6 348
Ikke flyktninger						
Øst-Europa utenfor EU	39,1	24,9	23,8	13,8	18,5	751
Afrika	31,5	21,8	26,6	11,3	16,5	3 115
Asia og Oceania uten Australia og NZ	32,7	23,2	22,8	16,3	17,1	5 099

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.5. Arbeid og botid

Svakere deltaking i arbeid blant flyktninger med lang botid tydeligst blant mottakere av sosialhjelp

Studier har vist at blant innvandrere med flyktningebakgrunn øker tilknytningen til arbeidslivet med botid inntil om lag 7 års botid for deretter å avta (Kornstad, 2016) (NOU 2017:2). Kornstad tar utgangspunkt i førstegangsinnvandrere i 2000 i alderen 18-45 år og følger deres tilknytning til arbeidsmarkedet til 2014.

I denne rapporten er det brukt en litt annen tilnærming. Vi tar utgangspunkt i arbeidstilknytningen i et bestemt år, 2009, og undersøker hvordan den varierer med botid. Dermed unngår vi at variasjon i arbeidsmarkedskonjunktorene spiller inn. Men vi får et annet problem, sammensetningen av flyktningegruppen etter kjønn, alder, utdanning, land mv. vil variere med botid. F.eks vil de fleste flyktninger fra krigen på Balkan ha lang botid, mens det er så godt som ingen flyktninger uansett botid fra Syria.

Vi finner som Kornstad at for flyktningene generelt var arbeidstilknytningen større blant dem med botid 5-7 år enn blant dem med kortere botid, andelen i arbeid i 2009 var henholdsvis 63,8 og 47,9 prosent. Det er ikke overraskende, dels fordi flyktninger vanligvis ikke er på arbeidsmarkedet de første par årene og fordi det tar litt tid å komme inn på arbeidsmarkedet. Vi finner også at arbeidstilknytningen avtar noe med lengre botid enn 5-7 år. Andelen i arbeid blant flyktninger med botid 8-9 år og 10-14 år var henholdsvis 60,6 og 58,8 prosent. Imidlertid går arbeidstilknytningen opp blant dem med lengst botid. Det kan skyldes at flyktningene med lang botid har en helt annen sammensetning enn gruppene med kortere botid. Blant flyktningene med lengst botid er det en stor andel flyktninger fra Balkan. De utgjorde 52,9 prosent av alle flyktninger med botid 15-19 år, mot under 5 prosent av flyktninger med botid under 8 år. Bosniske flyktninger er blitt beskrevet som godt integrerte og med høy sysselsetting (LKI:2016 <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-blant-innvandrere-i-norge-2016>)

Ser vi på aldersgruppene finner vi at arbeidstilknytningen i alle aldre øker fra den korteste botid til 5-7 års botid. Men blant flyktninger 25- 34 år og særlig 18-24 år er det ingen svekkelse i arbeidstilknytningen for dem med botid over 7 år. Blant de yngste, og til dels også i aldersgruppen 25-34 år er antagelig forklaringen at de er i en etableringsfase i forhold til arbeidsmarkedet. Alle uansett botid er på vei inn i arbeidsmarkedet. De med lengst botid vil antagelig også være best integrert, f.eks. med gode norskkunnskaper. De yngste vil ha bodd i Norge det meste av livet.

Det er heller ingen svekkelse blant de eldste, men her er arbeidstilknytningen i utgangspunktet svak. Men i aldersgruppen 45-54 år og særlig 35-44 år er det en forholdsvis klar svekkelse i arbeidstilknytninger for dem med botid 8-14 år. Dette er i tråd med de tidligere nevnte funn. I alle aldersgrupper er arbeidstilknytningen

blant flyktninger med lengst botid minst like sterk som for dem med botid 5-7 år. Som nevnt kan det skyldes at landsammensetningen av flyktningene varierer med botid.

Tabell 2.16 Andel i arbeid 2009 blant innvandrere med flyktningebakgrunn, etter alder og botid i 2009

	1-4 år	5-7 år	8-9 år	10-14 år	15-19 år	Alle
Alle innvandrere	47,9	63,8	60,6	58,8	65,2	59,9
18-24 år	47,4	66,7	67,4	69,0	70,8	64,2
25-34 år	51,4	67,0	65,1	66,9	73,2	63,9
35-44 år	49,2	64,8	61,0	58,1	65,9	60,7
45-54 år	38,9	54,4	52,7	49,6	61,5	54,9
55-62 år	12,8	27,5	29,7	32,1	43,0	65,2
Alle innvandrere med sosialhjelp	35,7	42,7	31,6	26,1	22,7	33,8
18-24 år	34,8	47,9	38,5	40,4	36,9	39,5
25-34 år	39,3	46,6	35,9	38,7	32,7	40,4
35-44 år	37,5	43,4	34,2	25,8	25,2	34,9
45-54 år	29,9	34,5	25,9	17,0	14,9	24,6
55-62 år	9,9	14,7	5,7	6,1	4,2	7,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For sosialhjelpsmottakerne finner vi et klarere mønster av økende arbeidstilknytning med lengre botid fram til en botid på 5-7 år, og deretter fallende arbeidstilknytning. Flyktninger med kort botid vil ha hatt kort tid til å orientere seg på og til å komme inn på arbeidsmarkedet. Flyktninger med lang botid vil ha hatt en forholdsvis lang periode med erfaring fra forsøk på å komme inn på arbeidsmarkedet, de vil være 'ferdig testet'. Sosialhjelpsmottakerne med lang botid vil antagelig for en stor del være taperne på arbeidsmarkedet.

For flyktninger fra Afrika og Asia blir arbeidstilknytningen svakere etter 7 år

Tabell 2.17 viser at sammenhengen mellom botid og tilknytning til arbeidsmarkedet varierer med landbakgrunn. For flyktninger fra Øst-Europa utenfor EU øker tilknytningen opp til en botid på 8-9 år for deretter å holde seg forholdsvis uendret. For flyktninger fra de to andre regionene finner vi økt tilknytning fram til en botid på 5-7 år. Deretter faller tilknytningen.

Tabell 2.17 Andel i arbeid 2009 blant alle innvandrere med innvandringsgrunn flukt, etter landbakgrunn og botid i 2009

Landbakgrunn	1-4 år	5-7 år	8-9 år	10-14 år	15-19 år	Alle	Antall
Øst-Europa utenfor EU	46,0	63,7	67,5	65,5	71,3	67,1	16 891
Afrika	50,9	62,3	53,3	53,5	52,7	55,1	13 949
Asia etc	45,6	65,1	61,4	52,5	59,0	56,7	24 812

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Bare for flyktninger med sosialhjelp og kort botid øker arbeidstilknytningen etter fem år...

Undersøker vi arbeidsmarkedstilknytningen i 2013 for sosialhjelpsmottakerne i 2009 har de hatt fem år til på arbeidsmarkedet. Flyktningene med kort botid i 2009 har nå fått mer erfaring med arbeidsmarkedet, og en del av dem har lyktes. Mens dem med lang botid som sto svakt på arbeidsmarkedet i 2009 fortsatt vil stå svakt. Derfor finner vi nå at tilknytningen til arbeidsmarkedet blant sosialhjelpsmottakerne økte for dem med kortest botid i 2009, fra 35,7 prosent i 2009 til 53,9 prosent i 2013. For dem med lengre botid er det liten endring i andelen i arbeid fra 2009 til 2013. Andelen i arbeid synker nå jevnt med økende botid fra 53,9 prosent for dem med kortest botid til 30,3 prosent for dem med 8-9 års botid i 2009 og videre til 21,9 prosent for dem med lengst botid.

At andelen i arbeid øker fra 2009 til 2013 for dem med kortest botid i 2009 har antagelig sammenheng med at disse i 2009 ennå knapt hadde fått erfaring med arbeidsmarkedet og at en del hadde lyktes fem år senere. Dette gjelder alle aldersgrupper med unntak av de eldste.

... men blant de yngste øker arbeidstilknytningen uansett botid

Blant de yngste 18-24 år øker andelen i arbeid fra 2009 til 2013 også blant dem med lengre botid enn 1-4 år. Blant de yngste vil de fleste ha hatt en forholdsvis kort periode med erfaring fra arbeidsmarkedet selv om de har hatt lang botid, siden de yngste med lang botid for en stor del av tiden i Norge har vært under arbeidsaktiv alder.

Fra 35 års alder går andelen i arbeid ned fra 2009 til 2013 for alle botider, med unntak av dem med kortest botid. Vi finner da også at blant de yngste varierer arbeidstilknytningen mindre med botid enn for eldre flyktninger blant sosialhjelpsmottakerne.

Tabell 2.18 Sosialhjelpsmottakere i 2009 som var flyktninger. Andelen i arbeid i 2013 etter botid i 2009 og alder

Alder	Botid. Antall år				
	1-4 år	5-7 år	8-9 år	10-14 år	15-19 år
18-24 år	59,3	53,1	48,0	51,5	44,3
25-34 år	61,7	47,8	36,3	38,0	32,0
35-44 år	52,8	40,9	31,0	24,2	22,2
45-54 år	34,2	26,0	19,7	14,1	11,7
55-62 år	8,4	10,9	6,5	4,1	3,5
Alle	53,9	41,8	30,3	26,0	21,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3. Arbeidsavklaringspenger

3.1. Innledning

Arbeidsavklaringspenger (AAP) ble innført fra og med 1. mars 2010. Ordningen erstattet de tidligere ordningene rehabiliteringspenger, yrkesrettet attføring og tidsbegrenset uførestønad. Formålet med AAP er å sikre personer inntekt i perioder hvor man på grunn av sykdom eller skade har behov for bistand fra NAV for å komme i arbeid. Bistanden kan bestå av arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling eller annen oppfølging fra NAV. Et vilkår for mottak av AAP er at man har fått arbeidsevnen nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom eller skade.

AAP gis mens man er under aktiv behandling, under gjennomføring av arbeidsrettede tiltak, eller under arbeidsutprøving. Man kan også få arbeidsavklaringspenger under utarbeidelse av aktivitetsplan, mens man venter på aktiv behandling eller et arbeidsrettet tiltak. AAP ytes også i ulike overgangsperioder f.eks. mens man søker arbeid etter gjennomført tiltak eller behandling, mens uføresøknaden blir vurdert, eller hvis man på grunn av sykdom blir arbeidsufør på nytt, uten å ha opparbeidet ny rett til sykepenger. AAP ytes også, hvis man som student har behov for aktiv behandling for å gjenoppta studier og man ikke har rett til stipend under sykdom fra Lånekassen.

For å motta AAP må man bo og oppholde seg i Norge, og være i aldersgruppen 18 til 67 år, samt være medlem i folketrygden i minst tre år før man søker. Har man vært arbeidsfør, det vil si fysisk og psykisk i stand til å gjennomføre inntektsgivende arbeid, er det nok at man har vært medlem i minst ett år før man søker. Slik vi definerer populasjonen av innvandrere her vil alle ha rett til arbeidsavklaringspenger hvis kravene ellers er oppfylt.

AAP utgjør som hovedregel 66 prosent av inntektsgrunnlaget, men minimum 2G. De som har rett på sykepenger og har inntekt på over 2G, vil alltid gå ut sykepengeperioden som er 12 måneder før eventuell overgang til arbeidsavklaringspenger, siden sykepenger som hovedregel utgjør 100 prosent av inntektsgrunnlaget. Hvor lenge man får arbeidsavklaringspenger vil avhenge av behovet for å være i arbeidsrettet aktivitet. Som hovedregel kan man likevel ikke motta arbeidsavklaringspenger i mer enn fire år².

Mottak av AAP. Begrensninger i datagrunnlaget

Vi bruker her samme datagrunnlag som tabellene i Statistikkbanken knyttet til statistikken Velferdsytelser – arbeid og stønadsmottak (<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/velferd/aar>). Det betyr at vi bare har opplysninger om mottak av AAP i 2010-2014, og vi mangler opplysninger om arbeid i 2014. En annen ulempe er at de fleste som var mottakere i de tidligere ordningene da AAP ble innført ble overført til AAP. Nesten 80 prosent av dem som mottok AAP i 2010 var overførte fra de tidligere ordningene. Andelen blant innvanderne var nesten like høy (78,3 prosent). Mange av de overførte hadde gått på slike ordninger i en del år allerede. Når vi her studerer hva som skjer med AAP-mottakerne i de påfølgende år vil vi ikke kunne anta at forløpet for nye AAP-mottakere vil være det samme som for de som ble overført fra de tidligere ordningene. I de tabellene der vi følger de som går ut av AAP vil vi ta utgangspunkt i mottakerne av AAP i 2010. Siden forholdsvis få av disse er nye legger det begrensninger på analysen.

² AAP er nå endret til å gjelde for 3 år, men i perioden vi så på gjaldt den for 4 år

3.2. Hvem mottok AAP?

Andelen innvandrere som mottok AAP i 2010 var bare marginalt større enn andelen i den øvrige befolkningen, 7,0 mot 6,3 prosent. Klart høyest var andelen blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU med 10,7 prosent. Andelen var også høy blant innvandrere fra Asia etc, 9,4 prosent. Lavest var andelen blant innvandrere fra Øst-Europa i EU, 2,4 prosent, der innvandrerne stort sett var arbeidsinnvandrere.

Hva bestemmer hvem som blir mottakere av AAP? Det er ikke en forutsetning for AAP at man har hatt arbeid, men de fleste nye mottakere kommer fra en sykeperiode (Kann og Kristoffersen, 2014). Sysselsettingen blant innvandrere er lavere enn i befolkningen ellers. Det kan derfor trekke i retning av lavere andel med AAP. Det er også en forutsetning at arbeidsevnen er nedsatt på grunn av sykdom eller skade. Vi vil derfor vente at det er flere eldre og flere flyktninger som er mottakere av AAP, dog med unntak av de eldste, der mulighetene for å komme i arbeid etter AAP generelt anses som små.

Østeuropeere hadde både høyest og lavest andel mottakere av AAP

Andelen av AAP-mottakerne i 2010 som var nye, altså ikke overført fra de tidligere ordningene var nokså lik for innvandrerne fra de ulike landregionene. Et unntak er innvandrerne fra Øst-Europa i EU der andelen nye er 28,3 prosent, sammenlignet med 21,7 prosent blant alle innvandrere. Det har antagelig sammenheng med at flertallet av innvandrerne herfra er arbeidsinnvandrere og at de har kort botid. Det kan også ha betydning at mange har kort botid i Norge, 70 prosent hadde bodd i Norge mindre enn 5 år, sammenlignet med 30 prosent blant alle innvandrere. Blant dem med kort botid er andelen nye høyere.

Andelen som mottok AAP i 2010 var lavest blant innvandrere fra Øst-Europa i EU, 2,4 prosent, og høyest blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU, 10,7 prosent (tabell 3.1). Dette har antagelig sammenheng med bakgrunnen for innvandring. Innvandrerne fra Øst-Europa i EU er overveiende arbeidsinnvandrere, mange med kort botid. Mange av innvandrerne fra Øst-Europa utenfor EU har lang botid og har bakgrunn som flyktninger. Nest høyest andel som mottok AAP finner vi blant innvandrerne fra Asia etc med 9,4 prosent. Både blant innvandrerne generelt og i den øvrige befolkning var det større andel kvinner enn menn som mottok AAP. Det gjaldt imidlertid ikke for innvandrerne fra Afrika, og heller ikke innvandrerne fra Asia etc og Øst-Europa utenfor EU. For de to første landregionene kan det bidra at færre kvinner enn menn var i arbeid.

Tabell 3.1 Andel som mottok AAP i 2010 etter landbakgrunn. Nye og konverterte³. Menn og kvinner

	Mottok AAP i 2010	Mottok AAP mars 2010	Mottok ikke AAP mars 2010	Mottok AAP i 2010		Antall personer
				Menn	Kvinner	
Alle innvandrere	7,0	5,5	1,5	6,5	7,4	337 713
Vest-Europa	4,6	3,5	1,1	4,2	5,2	73 508
Øst-Europa i EU	2,4	1,7	0,7	1,7	3,5	56 801
Øst-Europa utenfor EU	10,7	8,6	2,1	11,2	10,3	35 460
Afrika	7,5	5,8	1,6	8,0	6,9	37 072
Asia og Oceania utenom						
Australia og NZ	9,4	7,4	2,0	9,6	9,2	116 216
Amerika utenom USA og Canada	7,9	6,1	1,8	6,7	8,7	12 722
USA, Canada, Australia og NZ	5,0	4,0	0,9	4,3	5,6	5 934
Øvrige befolkning	6,3	5,0	1,3	5,0	7,7	2 733 416
Alle	6,4	5,0	1,4	5,1	7,7	3 071 129

Kilde: Statistisk sentralbyrå

³ Konverterte er de som i februar 2010 var mottakere av ordningene som gikk forut for AAP. De benevnes også som de overførte i rapporten, i betydningen overført fra de tidligere ordningene.

Flyktingestatus en faktor i mottak av AAP?

Det er stor variasjon mellom landene i andel AAP-mottakere. Tabell 3.2 viser andelen for land med et stort antall innvandrere. Noen av landene med stor andel AAP-mottakere er land med en stor andel flyktninger. Det gjelder Bosnia-Hercegovina og Kosovo og Iran og Irak. Kan innvandrere fra disse land ha dårligere helse enn øvrige innvandrere? Dette er land der mange har flyktet fra krig. Men det er også land med mange flyktninger som likevel har liten andel AAP-mottakere. Det gjelder Eritrea, Etiopia og Afghanistan, kanskje fordi en svært stor andel har kort botid, mens Marokko har få flyktninger, men likevel mange mottakere av AAP.

Det er også vanskelig å se en klar sammenheng med arbeidsaktivitet i de ulike land.

Tabell 3.2 Andel som mottok AAP i 2010. Utvalgte land

	Andel	Antall
Polen	2,5	39 503
Litauen	0,8	7 283
Russland	5,7	10 556
Tyrkia	13,0	11 211
Bosnia-Hercegovina	12,6	11 289
Kosovo	15,4	8 200
Eritrea	4,7	4 176
Etiopia	5,3	3 752
Marokko	12,4	5 951
Somalia	7,0	12 831
Afghanistan	6,1	6 500
Sri Lanka	8,7	8 695
Filippinene	4,3	11 829
India	7,4	7 934
Irak	12,7	15 418
Iran	13,7	12 274
Pakistan	8,6	21 331
Thailand	5,0	10 436
Vietnam	7,9	13 952
Chile	9,3	7 155
Alle innvandrere	7,0	337 713

Kilde: Statistisk sentralbyrå

AAP-mottak blant innvandrere øker klart med alder

I innvandrerbefolkningen økte andelen som mottok AAP klart med alderen fram til 45-54 år, en økning på 10 prosentpoeng, og gikk først klart ned i aldersgruppen 63-67 år (tabell 3.3). Dette mønstret finner vi mer eller mindre i alle innvandrergrupper. Det står i motsetning til det vi finner i den øvrige befolkning der andelen økte moderat (om lag 5 prosentpoeng) fram til alderen 35-44 år og avtok forholdsvis klart i de to eldste aldersgruppene.

Mønstret for innvandrerbefolkningen kan i noen grad ha sammenheng med botid. Blant innvandrere under 35 år er det en klar overvekt av personer med kortere botid, mens det blant innvandrere over 44 år er en klar overvekt av dem med lengre botid. De yngre vil måtte komme inn på og prøve seg på arbeidsmarkedet noen år før det er aktuelt å prøve arbeidsevnen. Dessuten er det færre med dårlig helse. Derfor blir andelen mottakere av AAP forholdsvis lav. Blant de litt eldre trekker disse to forholdene motsatte vei. Det store flertallet har vært på arbeidsmarkedet i lengre tid og de som har forsøkt seg lenge og likevel har problemer kan det være grunn til å undersøke arbeidsevnen litt til. De er også eldre og flere vil ha dårlig helse.

Andelen som mottok AAP var særlig høy blant innvandrerne fra Øst-Europa utenfor EU. Det er imidlertid ikke spesielt mange mottakere blant de yngste, men andelen stiger sterkt med alderen og er 18,2 prosent i aldersgruppen 45-54 år.

Mange i denne gruppen var flyktninger og har bodd lenge i Norge, noe som ikke er tilfellet blant de yngste.

Tabell 3.3 Andel som mottok AAP i 2010 etter landbakgrunn. Aldersgrupper

	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-62 år	63-67 år
Alle innvandrere	1,8	3,6	7,9	11,9	10,3	4,2
Vest-Europa	2,1	2,2	4,4	6,7	6,8	3,6
Øst-Europa i EU	0,7	0,9	2,2	5,2	7,6	3,9
Øst-Europa utenfor EU	2,1	6,4	12,5	18,2	17,9	5,9
Afrika	1,9	4,2	8,6	15,2	11,2	4,5
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	1,9	5,1	11,4	15,8	12,6	5,0
Amerika utenom USA og Canada	1,8	4,2	8,3	12,6	12,5	3,5
USA, Canada, Australia og NZ	1,2	2,6	3,8	7,2	7,4	4,1
Øvrige befolkning	3,4	6,8	8,2	8,0	5,9	2,0
Alle	3,3	6,3	8,2	8,5	6,2	2,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

En av ti flyktninger mottok AAP i 2010

Som ventet er andelen mottakere av AAP høyere blant flyktninger enn blant innvandrere med andre innvandringsgrunner. Dette er hva en skulle vente dersom flyktningene generelt har dårligere helse enn dem med andre innvandringsgrunner. Særlig blant arbeidsinnvandrere og de som tar utdanning er det få som er mottakere. Disse er i gjennomsnitt yngre og færre har dårlig helse.

Blant flyktningene skiller innvandrere fra Afrika seg ut med bare 6,0 prosent mottakere av AAP (tabell 3.4). Noe av forklaringen er at innvandrere fra Afrika er yngre enn innvandrere fra andre regioner. Men det er langt fra hele forklaringen. I alle aldersgrupper fra 25 til 62 år er andelen om lag halvparten av det vi finner blant andre flyktninger. Derimot synes alder og lang botid å være en viktig forklaring på den høye andelen i Øst-Europa utenfor EU. Flere av disse er over 45 år enn i andre regioner.

Tabell 3.4 Andel som mottok AAP i 2010 etter innvandringsgrunn

	Arbeid	Familie	Flukt	Utdanning	Antall personer
Alle innvandrere	1,5	6,2	11,0	1,6	337 713
Vest-Europa	2,4	3,7	5,5	1,5	73 508
Øst-Europa i EU	0,9	3,7	13,7	1,6	56 801
Øst-Europa utenom EU	2,3	7,3	13,9	1,5	35 460
Afrika	3,3	7,0	6,0	2,8	37 072
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	1,9	6,9	11,8	1,4	116 216
Amerika utenom USA og Canada	1,7	5,9	12,4	1,6	12 722
USA, Canada, Australia og NZ	1,9	5,1	:	0,6	5 934

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Liten variasjon i mottak av AAP etter utdanning for innvandrere fra Afrika

Personer med høyere utdanning står generelt sterkere på arbeidsmarkedet enn andre, det gjelder også innvandrere. Vi vil derfor vente at andelen som mottar AAP faller med økende utdanning, og antagelig vil mottakere være mottakere av AAP i kortere tid.

Vi finner da også at mer enn dobbelt så mange mottok AAP blant innvandrere med bare grunnskole som blant innvandrere med høyeste utdanning. Dette til tross for at det er en større andel av dem med bare grunnskole som er under 25 år, en aldersgruppe der andelen med AAP er lav. Denne forskjellen med utdanning finner vi i de fleste regioner (tabell 3.5).

Variasjonen med utdanning er minst blant innvandrere fra Afrika. Det skyldes først og fremst at andelen som mottok AAP blant de lavest utdannede er lav snarere enn at andelen blant dem med høyest utdanning er høy. At andelen blant de med lavest utdanning er lav har sammenheng med at det er mange unge blant innvandrere fra Afrika, ikke minst sammenlignet med innvandrere fra Øst-Europa. Også blant innvandrere fra Øst-Europa i EU er det forholdsvis liten variasjon i AAP-mottak

med utdanning. Men det skyldes først og fremst at andelen mottakere av AAP er lav blant dem med lav utdanning.

Tabell 3.5 Andel som mottok AAP i 2010 etter høyeste utdanning

	Grunnskole	Videregående utdanning	Universitet og høyskole
Alle innvandrere	10,1	7,5	4,7
Vest-Europa	8,3	5,6	3,0
Øst-Europa i EU	4,6	2,7	2,1
Øst-Europa utenfor EU	13,0	12,8	7,1
Afrika	8,2	8,2	6,6
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	11,3	10,3	6,9
Amerika utenom USA og Canada	11,0	9,2	5,3
USA, Canada, Australia og NZ	9,8	7,9	3,8
Øvrige befolkning	10,6	6,1	3,7
Alle	10,6	6,1	3,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.3. Avgang fra AAP

Innvandrerne blir lenger på AAP enn den øvrige befolkningen. Etter 2013 er fortsatt 47,6 prosent av mottakerne i 2010 i ordningen, mens det gjelder 39 prosent av den øvrige befolkning. I desember 2014 var fortsatt 23,7 prosent av innvandrerne som mottok AAP i 2010, mottakere (tabell 3.6).

Det er ikke store forskjeller mellom landregionene, men igjen er det innvandrere fra Afrika, fulgt av Asia etc og Øst-Europa utenfor EU som er sist ute av AAP (hhv 53,1, 48,8 og 47,6 prosent var mottakere etter 2013). Selv om det var forholdsvis få innvandrere fra Afrika som mottok AAP i 2010 blir de altså mottakere lenger.

Tabell 3.6 Personer 18-62 år som mottok AAP i 2010 etter avgang fra AAP

	Ute etter 2010	Ute etter 2011	Ute etter 2012	Ute etter 2013	Går ut i 2014	Mottok AAP i des. 2014	Går ut og inn av AAP	I alt	Antall
Alle innvandrere	9,3	16,0	14,2	13,0	20,7	23,7	3,2	100,0	23 533
Vest-Europa	12,2	18,0	15,7	12,1	18,1	19,0	4,9	100,0	3 417
Øst-Europa i EU	10,9	18,7	14,7	10,7	20,0	22,0	3,0	100,0	1 352
Øst-Europa utenfor EU	8,3	15,5	14,9	13,7	21,0	23,4	3,2	100,0	3 789
Afrika	7,1	14,1	12,2	13,5	22,5	28,0	2,6	100,0	2 770
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	8,8	15,4	13,8	13,2	21,3	24,6	2,8	100,0	10 907
Amerika utenom USA og Canada	10,3	17,6	14,8	13,6	17,8	22,3	3,6	100,0	1 003
USA, Canada, Australia og NZ	13,9	18,6	14,6	13,6	17,3	19,3	2,7	100,0	295
Øvrige befolkning	13,0	19,9	15,5	12,5	17,1	17,9	4,0	100,0	173 014
Alle	12,5	19,5	15,4	12,6	17,5	18,6	3,9	100,0	196 547

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nye mottakere av AAP blant innvandrere blir lenge i ordningen

Det har vært vist før (Andersen, 2016b) at mottakerne av AAP som ble overført fra de tidligere ordningene gikk tidligere ut av AAP enn de som var nye i 2010. Det gjelder i enda større grad for innvandrerne enn for befolkningen ellers, først og fremst fordi de nye mottakerne blant innvandrerne blir lenger i AAP.

Tabell 3.7 Mottakere av AAP i 2010 etter landbakgrunn og når de går ut av AAP. Nye og overførte

	Andel ute av AAP etter 2013	
	Nye	Overførte
Alle innvandrere	41,9	55,4
Vest-Europa	49,8	60,6
Øst-Europa i EU	47,4	57,9
Øst-Europa utenfor EU	40,6	55,3
Afrika	33,9	50,6
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	40,7	54,0
Amerika utenom USA og Canada	40,5	61,0
USA, Canada, Australia og NZ	:	63,8
Øvrige befolkning	53,2	63,0
Alle	51,8	62,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.4. Hva går AAP-mottakerne til?

Formålet med AAP er å få vurdert om mottakeren har muligheter for å komme i arbeid til tross for nedsatt arbeidsevne og eventuelt sette inn tiltak med sikte på arbeid. Vi ser her på AAP-mottakerne i 2010. Blant disse utgjør de som ble overført fra de tidligere ordningene, atførings- og rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uføretrygd en meget stor del, over 80 prosent. Mange av disse har allerede fått arbeidsevnen vurdert noen år, og skiller seg derfor klart fra de nye AAP-mottakerne i 2010 (noen av disse kan ha mottatt de tidligere ytelsene, men ikke umiddelbart før AAP ble innført i mars 2010). Som vi har sett ovenfor betyr det blant annet at mottakerne av de tidligere ytelsene (de konverterte) går tidligere ut av AAP enn de nye (tabell 3.7). Etter noen få år vil de nye mottakerne derfor utgjøre flertallet av AAP-mottakerne. Konklusjoner om «effekten» av AAP-ordningen bør derfor først og fremst baseres på resultatene for de nye mottakerne. Siden det er forholdsvis få nye AAP-mottakere i 2010 som er innvandrere, vel 1500, begrenser det mulighetene for analyse av forskjeller i arbeids- og stønadssituasjon mellom landregionene.

Halvparten av nye mottakere som går ut av AAP går til arbeid...

Tallene gjelder de som gikk ut av AAP tidlig, i årene 2010-2012. Det er grunn til å anta at det er disse som har størst sjanse for å lykkes i forhold til arbeidsmarkedet. I hvert fall finner vi når vi sammenligner dem som gikk ut i 2010, 2011 og 2012 at andelen som var i arbeid i 2013 var høyere blant de første (63,7 prosent) enn blant de siste (47,6 prosent), og andelen som mottok uføretrygd i 2013 var lavere blant de første (15,0 prosent) enn blant de siste (32,0 prosent).

Tabell 3.8 Arbeids- og stønadssituasjon i 2013 for mottakere av AAP som gikk ut av AAP i 2010-2012 etter innvandringsbakgrunn¹

	Minst 950 timer i 2013	Mindre enn 950 timer i 2013	Ikke arbeid	Arbeidsledig	Uføretrygd	Sosialhjelp	Langtids-syk	Antall
Nye AAP-mottakere								
Alle innvandrere	41,9	9,5	48,6	13,8	31,1	13,3	4,9	1 538
Vest-Europa	53,2	9,0	37,8	10,7	29,4	5,4	4,0	299
Øst-Europa i EU	52,3	8,1	39,6	19,5	23,5	10,1	3,4	149
Øst-Europa utenfor EU	43,6	12,4	44,0	14,7	32,1	12,8	6,9	218
Afrika	29,9	7,5	62,6	19,0	29,3	27,2	3,4	147
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	34,7	9,5	55,8	13,2	34,1	14,7	5,9	645
Amerika utenom USA og Canada	:	:	:	:	:	:	:	64
USA, Canada, Australia og NZ	:	:	:	:	:	:	:	16
Øvrige befolkning	47,0	11,3	41,7	7,2	38,2	5,5	5,0	14 621
Alle nye	46,5	11,2	42,4	7,8	37,6	6,3	5,0	16 159
Konverterte AAP-mottakere								
Alle innvandrere	23,9	8,7	67,4	7,3	61,3	12,3	2,1	7 741
Vest-Europa	30,6	11,0	58,4	6,3	56,3	7,1	3,0	1 269
Øst-Europa i EU	25,6	11,6	62,9	9,3	56,2	10,9	2,0	450
Øst-Europa utenfor EU	26,2	7,0	66,9	7,0	63,9	11,6	2,7	1 249
Afrika	21,2	9,1	69,7	9,6	55,5	20,8	1,5	779
Asia og Oceania utenom Australia og NZ	20,2	7,8	72,0	6,8	64,9	13,0	1,7	3 507
Amerika utenom USA og Canada	28,8	10,4	60,7	9,9	57,7	12,9	1,9	364
USA, Canada, Australia og NZ	30,1	12,2	57,7	6,5	52,0	4,9	2,4	123
Øvrige befolkning	32,2	12,1	55,6	5,1	62,8	5,8	3,0	69 188
Alle konverterte	31,4	11,8	56,8	5,3	62,6	6,5	2,9	76 929

¹ Noen av kategoriene kan overlappe. Summen av kategoriene i arbeid, arbeidsledig osv. vil derfor bli høyere enn 100 prosent. F.eks. vil mottakerne både kunne være i arbeid og arbeidsledige i 2013.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sammenligner vi de nye AAP-mottakerne blant innvandrerne som gikk ut av AAP i 2010-2012 med de tilsvarende konverterte er den mest iøynefallende forskjellen at nesten dobbelt så stor del av de siste mottok uføretrygd i 2013, 61,3 mot 31,1 prosent (tabell 3.8). Det har uten tvil sammenheng med at de overførte har vært under vurdering lenger, kanskje også at arbeidsevnen i gjennomsnitt blir vurdert som svakere enn blant de nye. Sammenhengende med dette finner vi at færre av de

konverterte var i arbeid i 2013. Det gjaldt 32,6 prosent sammenlignet med 51,4 prosent blant de nye. Forskjellen skyldtes nesten utelukkende at færre arbeidet minst 950 timer i året.

Vi finner mye av det samme for den øvrige befolkningen, andelen som mottok uføretrygd var vesentlig høyere blant de konverterte enn blant de nye, hhv 62,8 og 38,2 prosent.

Blant de nye som gikk ut av AAP i 2010-2012 sto innvandrerne litt svakere på arbeidsmarkedet enn den øvrige befolkning. Andelen som var i arbeid eller helt arbeidsledig var den samme, 65,2 prosent. Men litt færre var i arbeid i 2013 (51,4 prosent), de aller fleste i mer enn 950 timer, og mer enn dobbelt så stor andel var helt arbeidsledige i 2013. Til tross for dette var andelen av de nye som i 2013 mottok uføretrygd noe lavere blant innvandrerne, 31,1 prosent mot 38,2 prosent i den øvrige befolkningen. I noen grad skyldes det at det er en mindre andel eldre, 55 år og over, blant disse innvandrerne (21,9 mot 32,6 prosent i den øvrige befolkning).

...men bare vel en av tre fra Afrika

Hva skjer med innvandrerne i de ulike regionene? Vi skal her først og fremst sammenligne nye mottakere av AAP blant innvandrerne. Særlig viktig er andelen som kommer i arbeid. Andelen av dem som har gått ut av AAP som kom i arbeid er størst blant innvandrerne fra Vest- og Øst-Europa innen EU, der vel 60 prosent kom i arbeid. Det er mer enn i den øvrige befolkning der 58,3 prosent kom i arbeid. Det var først og fremst andelen med mye arbeid som var høyere i disse innvandrergruppene. Også blant innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU kom mer enn 50 prosent i arbeid (56 prosent).

Det var minst andel som kom i arbeid blant innvandrere fra Afrika (37,4 prosent) og Asia etc. (44,3 prosent). At innvandrere fra Afrika med AAP står svakt på arbeidsmarkedet understrekes av at andelen som gikk tidlig ut av AAP var særlig lav blant disse.

For innvandrere fra alle regioner var andelen med uføretrygd i 2013 lavere enn andelen i den øvrige befolkning. Det gjaldt særlig for innvandrere fra Øst-Europa i EU (23,5 prosent) og fra Vest-Europa (29,4 prosent). I noen grad har det sammenheng med at andelen som kom i arbeid var forholdsvis høy. Men også blant innvandrere fra Afrika var andelen som mottok uføretrygd i 2013 lav, til tross for at andelen som kom i arbeid var lav. Det har antagelig sammenheng med at det er en stor andel unge blant innvandrerne herfra (i likhet med innvandrerne fra Øst-Europa i EU).

Vi ser også at blant innvandrerne fra Afrika som var nye mottakere av AAP var det en høy andel som mottok sosialhjelp i 2013 (27,2 prosent) og/eller var arbeidsledig da (19,0 prosent). Det tyder på at mange gikk til en usikker situasjon på arbeidsmarkedet etter at de ikke lenger mottok AAP.

For innvandrerne fra Afrika og Asia etc som ble overført fra de tidligere ordningene finner vi mye av det samme. Andelen som kom i arbeid i 2013 blant disse var lav, om lag 30 prosent. Vi finner også her at andelen fra Afrika som mottok uføretrygd i 2013 er lav, 55,5 prosent, sammenlignet med om lag 63 prosent blant alle innvandrere og den øvrige befolkning, og andelen som mottok sosialhjelp og/eller var helt arbeidsledig var høy sammenlignet med andre innvandringsgrupper.

Vel halvparten av AAP-mottakere fra de tidligere ordningene gikk til uføretrygd

I tabell 3.9 er andelen i arbeid gitt høyeste prioritet. Deretter følger helt arbeidsledig, uføretrygd osv. Uansett om de også f.eks. har vært helt arbeidsledig eller mottatt sosialhjelp er det arbeid som teller. De som ikke arbeider men var helt arbeidsledige kommer i kategorien helt arbeidsledig uansett øvrige statuser. Resultatene for andelen i arbeid er derfor som foran. For arbeidsledigheten legger vi merke til at andelen helt ledige er kraftig redusert når vi ser på arbeidsledighet som prioritert aktivitet, særlig blant de nye mottakerne av AAP, og blant disse særlig for innvandrerne (fra 13,8 til 6,2 prosent). Det skyldes at en del av innvandrerne som opplever arbeidsledighet har hatt arbeid i 2013. Det gjelder over halvparten, og halvparten av disse har hatt arbeid i minst 950 timer i 2013.

Andelen som har uføretrygd som prioritert aktivitet er også betydelig mindre enn andelen som mottok uføretrygd i 2013. Blant de nye ble andelen redusert fra 31,1 til 26,5 prosent blant innvandrerne og fra 38,2 til 27,9 i den øvrige befolkning. At reduksjonen er størst i den øvrige befolkning samsvarer med at det i denne var en større del som kombinerte arbeid og uføretrygd. Dette kan skyldes at det var flere i den øvrige befolkning som gikk over på uføretrygd en gang i 2013, men mest sannsynlig skyldes det at flere kombinerer uføretrygd og arbeid fordi de mottar gradert uføretrygd.

Vi legger også merke til at nesten en av ti innvandrere blant de nye ikke har noen av disse prioriterte aktiviteter eller stønader, 9,6 prosent sammenlignet med 5,2 prosent i den øvrige befolkning.

Tabell 3.9 Mottakere av AAP i 2010 som gikk ut av AAP i 2010-2012 etter prioritert aktivitet i 2013*. Nye og konverterte. Innvandrere og øvrige befolkning. Prosent

	I arbeid		Helt arbeidsledig	Uføretrygd	Alderspensjon/ AFP	Sosialhjelp	Ingen av disse	I alt	Antall
	I arbeid 950 timer eller mer	mindre enn 950 timer							
Alle	34,0	11,7	2,0	44,9	2,5	1,0	3,9	100,0	93 088
Nye									
Øvrige befolkning	47,0	11,3	2,4	27,9	4,9	1,3	5,2	100,0	14 621
Innvandrere	41,9	9,5	6,2	26,5	2,9	3,4	9,6	100,0	1 538
Konverterte									
Øvrige befolkning	32,2	12,1	1,7	47,9	2,0	0,7	3,3	100,0	69 188
Innvandrere	23,9	8,7	3,4	53,9	1,9	2,2	5,9	100,0	7 741

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som nevnt tidligere var det færrest i arbeid i 2013 blant innvandrere fra Afrika og Asia etc. som var nye mottakere av AAP som gikk ut av ordningen før 2013. Innvandrerne fra Afrika skiller seg også ut ved at en forholdsvis høy andel var helt arbeidsledige i 2013 (11,6 prosent). Videre var det en forholdsvis stor andel som enten var henvist til sosialhjelp, 7,5 prosent, eller ikke hadde inntekter verken fra arbeid, dagpenger, uføretrygd eller alderspensjon, 14,3 prosent.

Innvandrere fra Asia etc. kommer noe bedre ut enn innvandrere fra Afrika når det gjelder både andelen i arbeid og andelen helt arbeidsledige. Det er likevel også her en ikke ubetydelig andel som ikke har inntekter fra arbeid, dagpenger, uføretrygd eller alderspensjon, 12,6 prosent, eller som er henvist til sosialhjelp, 4,5 prosent.

Referanser

- Andersen, Arne S. (2012): *Sosialhjelpsmottakeres inntekter*. I Grebstad, U (red.): Sosialhjelp og levekår i Norge. Statistiske analyser 130. Statistisk sentralbyrå
- Andersen, Arne S. (2016a): *Få eldre kommer i arbeid om de er avhengig av sosialhjelp*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/fa-eldre-kommer-i-arbeid-om-de-er-avhengig-av-sosialhjelp>
- Andersen, Arne S. (2016b): *Nye yngre mottakere kommer raskest i arbeid*.
<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/velferd/tilleggsinformasjon/nye-yngre-mottakere-kommer-raskest-i-arbeid>
- Kann, Inger C. og Kristoffersen, Per (2014): *Arbeidsavklaringspenger - Et venterom for uførepensjon?* Arbeid og velferd nr.2-2014, NAV
- Kornstad, Tom, T. Skjerpen og K. Telle (2016): *Selvforsørging etter botid blant ikke-nordiske innvandrere*. Økonomiske analyser 4/2016. Statistisk sentralbyrå
- NOU 2017:2: *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Justis- og beredskapsdepartementet
- Østby, Lars (red.)(2004): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*. Notater 2004/66. Statistisk sentralbyrå
- Carina Nordseth, Øyvind Siverstøl: *FD-Trygd: Dokumentasjonsrapport : Fødsels- og sykepenger, 1992-2003*. Statistisk sentralbyrå
- Pettersen, Silje Vatne: *Utvandring fra Norge 1971-2011*. Rapporter 30/2013. Statistisk sentralbyrå.
- Olsen, Bjørn (2017): *Innvandrere i og utenfor arbeidsmarkedet*. I Sandnes, T (red.): *Innvandrere i Norge*. Statistiske analyser 155. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet>
- Levekår blant innvandrere i 2016 Rapporter 2017:13 Statistisk sentralbyrå
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-blant-innvandrere-i-norge-2016>

Figurregister

Figur 2.1	Andelen innvandrere som mottok sosialhjelp. Utvalgte land i 2006 og 2009....	21
Figur 2.2	Andel innvandrere med sosialhjelp i 2006/2009 som var i arbeid 2006-2010/2009-2013	26
Figur 2.3	Andel av innvandrere med sosialhjelp i 2009 som var i arbeid i 2013	30
Figur 2.4	Innvandrere med sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013.....	31

Tabellregister

Tabell 1.1	Andel langtidssyke for personer bosatt i hele perioden 2004-2008. Prosent....	10
Tabell 1.2	Andel med langvarig sykefravær 2004-2008 i utvalgte land	10
Tabell 1.3	Andel langtidssyke for personer som bodde i Norge hele perioden 2004-2008 etter alder i 2009.....	11
Tabell 1.4	Innvandrere etter innvandringsgrunn. Innvandrere som bodde i Norge alle årene 2004-2008.	11
Tabell 1.5	Befolkningen 18-62 år etter landbakgrunn og høyeste utdanning. Prosent.....	12
Tabell 1.6A	Langtidssyke 2004-2008 etter arbeids- og stønadssituasjon i 2013 og andel langtidssyke 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2013 .	14
Tabell 1.6B	Langtidssyke 2001-2005 etter arbeids- og stønadssituasjon i 2009 og andel langtidssyke 2006-2010. Personer som bodde i Norge alle årene 2001-2010 .	14
Tabell 1.7	Langtidssyke 2004-2008 menn og kvinner etter arbeids- og stønadssituasjon i 2013 og andel langtidssyke 2009-2013. Andel i arbeid blant ikke langtidssyke 2004-2008. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008	15
Tabell 1.8	Langtidssyke 2004-2008 i alderen 25-34 år. Andel i arbeid 2013 etter høyeste utdanningsnivå og landbakgrunn	15
Tabell 1.9	Langtidssyke 2004-2008 etter arbeidstilknytning 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008	17
Tabell 1.10	Langtidssyke 2004-2008 uten arbeid noen av årene 2009-2013 som bodde i Norge alle årene 2004-2008. Andel med AAP og uføretrygd.....	17
Tabell 1.11	Langtidssyke 2004-2008 etter arbeidstilknytning 2009-2013. Personer som bodde i Norge alle årene 2004-2008. Menn og kvinner.....	18
Tabell 2.1	Andel mottakere av sosialhjelp i 2009. Menn og kvinner 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent.....	19
Tabell 2.2	Andel mottakere av sosialhjelp i 2009 etter alder. Personer 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent.....	21
Tabell 2.3	Andel mottakere av sosialhjelp i 2009 etter innvandringsgrunn. Menn og kvinner 18-62 år bosatt i Norge alle årene 2009-2013. Prosent	22
Tabell 2.4	Andel med sosialhjelp i 2009 etter høyeste utdanning. Prosent	23
Tabell 2.5	Sosialhjelpsmottakere i 2009 etter antallet år med mottak av sosialhjelp i 2009-2013	24
Tabell 2.6	Sosialhjelpsmottakere i 2009 etter antallet langvarige mottak av sosialhjelp i 2009-2013. Prosent	25
Tabell 2.7	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter kjønn	26
Tabell 2.8	Mottakere av sosialhjelp i 2006/2009. Andel i arbeid 2006-2010/2009-2013. Prosent	27
Tabell 2.9	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter alder og region	28
Tabell 2.10	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter innvandringsgrunn	28
Tabell 2.11	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter antall år med sosialhjelp	29
Tabell 2.12	Sosialhjelpsmottakere i 2009. Andel i arbeid i 2013 etter kjønn, høyeste utdanning og region.....	31
Tabell 2.13	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Arbeidstilknytning i perioden 2009-2013 etter region	32
Tabell 2.14	Mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel som var i arbeid, mottok AAP, var helt ledig, mottok uføretrygd eller ingen av delene i 2013 etter region	33
Tabell 2.15	Flyktninger som var mottakere av sosialhjelp i 2009. Andel som var i arbeid, mottok AAP, var helt ledig, mottok uføretrygd eller ingen av delene i 2013. Utvalgte regioner	34
Tabell 2.16	Andel i arbeid 2009 blant innvandrere med flyktningebakgrunn, etter alder og botid i 2009	35
Tabell 2.17	Andel i arbeid 2009 blant alle innvandrere med innvandringsgrunn flukt, etter landbakgrunn og botid i 2009	35

Tabell 2.18	Sosialhjelpsmottakere i 2009 som var flyktninger. Andelen i arbeid i 2013 etter botid i 2009 og alder	36
Tabell 3.1	Andel som mottok AAP i 2010 etter landbakgrunn. Nye og konverterte. Menn og kvinner	38
Tabell 3.2	Andel som mottok AAP i 2010. Utvalgte land	39
Tabell 3.3	Andel som mottok AAP i 2010 etter landbakgrunn. Aldersgrupper	40
Tabell 3.4	Andel som mottok AAP i 2010 etter innvandringsgrunn	40
Tabell 3.5	Andel som mottok AAP i 2010 etter høyeste utdanning	41
Tabell 3.6	Personer 18-62 år som mottok AAP i 2010 etter avgang fra AAP	41
Tabell 3.7	Mottakere av AAP i 2010 etter landbakgrunn og når de går ut av AAP. Nye og overførte	41
Tabell 3.8	Arbeids- og stønadssituasjon i 2013 for mottakere av AAP som gikk ut av AAP i 2010-2012 etter innvandringsbakgrunn ¹	42
Tabell 3.9	Mottakere av AAP i 2010 som gikk ut av AAP i 2010-2012 etter prioritert aktivitet i 2013. Nye og konverterte. Innvandrere og øvrige befolkning. Prosent	44

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 2633 St. Hanshaugen
NO-0131 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9788-5 (trykt)
ISBN 978-82-537-9789-2 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

